

רוש חודש

SIVAN
TAMUZ

רוש חודש

ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

KAREL CUDLÍN – IZRAEL 1998.

(Z autorovy výstavy *Fotografie* v Galerii Václava Špály.)

LIMMUD POTŘETÍ

Třetí ročník Limmudu ČR–SR, už pravidelného setkání Židů z České republiky, které pořádá Federace ŽO v ČR, se konal ve dnech 26.–29. května v Blansku v hotelu Panorama ve znamení hlavního tématu Vzájemný respekt a tolerance v dnešním světě. Jako v minulých letech byl o setkání velký zájem. Limmudu se zúčastnilo 200 osob, z toho skoro polovina dětí a kapacita tak byla zcela vyčerpána. V rámci programu proběhly aktivity na Lag baomer, přednášky, workshopy a společný šabat.

Z Izraele přijel rabín Jehuda Yesharim se ženou, dostavil se i nový velvyslanec Izraele na Slovensku Zvi Aviner Vapni a jako vloni i izraelský velvyslanec v ČR Gary Koren. Poděkování patří organizačnímu týmu a především sponzorům World Jewish Congress, European Jewish Fund, Dutch Jewish Humanitarian Fund, NFOH a v neposlední řadě pražskému rabinátu.

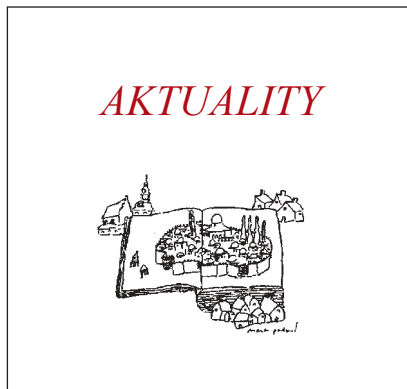
pp

ŽIDÉ ZA NORMALIZACE

Ústav pro studium totalitních režimů a Židovské muzeum v Praze se rozhodly společně věnovat tématu Židé v Čechách a na Moravě v období normalizace. Obě instituce považují téma za důležité z hlediska výzkumu židovské komunity a židovského života v Československu, zároveň v něm spatřují zajímavý případ pro výzkum normalizace. V rámci spolupráce proběhne odborné kolokvium, uskuteční se sběr vzpomínek metodou orální historie, bude uspořádána výstava určená široké veřejnosti a vznikne kolektivní odborná monografie.

Významné výročí Charty 77 v roce 2017 nabízí možnost představit fenomén židovské obce v jeho nesporné specifitě a současně jako mikrosvět, ve kterém se na menším prostoru, ale neméně intenzivně odehrávají podobné procesy jako ve většinové společnosti. Výstava, která se uskuteční v muzejní Galerii Roberta Guttmanna od 5. dubna 2017 do 28. ledna 2018, i zamýšlená monografie se zaměří na vybrané kapitoly z historie židovských obcí, nejen té pražské, od prvních normalizačních čistek až do roku 1989. Kromě oficiálních obcí budou zkoumány i struktury neoficiální, bude analyzován obraz židů a židovství v očích státních orgánů a většinové společnosti, předmětem zájmu bude též připomínání židovské historie, holokaustu a osud židovských památek.

Doba normalizace je pamětníky často vnímána jako nepřítel zajímavá. O to

důležitější je získat od nich maximum informací, ať již jde o vzpomínky, fotografie, dokumenty či především artefakty, předměty, které upomínají na onu dobu. Významné by bylo získání fotografií pořízených při návštěvě ČSSR zahraničními návštěvníky, příbuznými či známými. Pokud v rodině nějaké takové materiály, fotografie či artefakty máte, kontaktujte, prosím, Martina Šmoka na adrese smok.martin@gmail.com.

Pokud jste badatelem či odborníkem v některé z výše popsaných oblastí a máte zájem zúčastnit se odborného kolokvia, jehož cílem je zmapovat možné přístupy k tématu a možnosti jeho dalšího zpracování, obraťte se, prosím, na Ondřeje Matějku na adrese ondrej.matejka@ustrcr.cz. Kolokvium proběhne ve dnech 15.–16. 9. 2016.

Předem děkujeme, že tuto výzvu budete dále šířit.

Leo Pavlát, ředitel ŽMP; Martin Šmok, kurátor výstavy; Ondřej Matějka, náměstek ředitele ÚSTR

INTERNETOVÁ VÝSTAVA NA STRÁNKÁCH ŽMP

Pracovnice oddělení pro dějiny šoa ŽMP připravily novou internetovou výstavu „Už se nemusím bát sousedů“. Životní příběh Ivany Beranové a její rodiny. Výstava je ukázkou dlouhodobé snahy ŽMP o mapování života Židů na našem území v průběhu 20. století. Úryvky z biografických rozhovorů, které Ivana Beranová a její maminka Marta Fantlová ŽMP poskytlly spolu s unikátními fotografiemi a dokumenty ze svého rodinného archivu, pocházejí z orálně-historické sbírky Rozhovory s pamětníky. Výstavu si od 1. 7. 2016 můžete prohlédnout na: <http://collections.jewishmuseum.cz/index.php/simpleGallery/Show/Index>.

Židovské muzeum v Praze dlouhodobě pomáhá zachovat židovskou paměť, kaž-

dý osud je jedinečný a zaslouží si nebýt zapomenut. Zajímají nás nejen vzpomínky na dobu šoa, ale rovněž poválečné zkušenosti tzv. první i druhé generace. Máte-li zájem sdílet s námi své vzpomínky a zkušenosti, kontaktujte kurátorku sbírky Pavlu Hermínu Neuner – tel.: 222 749 227, pavla.neuner@jewishmuseum.cz.

Pavla Hermína Neuner

OBNOVENÝ HŘBITOV

Ve druhé polovině června se v Hřivčicích, nedaleko Peruce, konalo slavnostní otevření zrekonstruovaného areálu tamního židovského hřbitova. Z původně zapomenutého a zpustlého místa se stala jedna z nejlépe opravených památek regionu, a to v průběhu relativně krátké doby. Zásluhu na tom má především mezinárodní instituce ESJF (Evropská iniciativa za záchranu židovských hřbitovů), která přispěla významnou částkou na vybudování obvodových zdí.

Projekt byl realizován ve spolupráci Federace židovských obcí ČR, Židovské obce Teplice, kam oblast Perucka spadá, a Spolku na obnovu židovských památek na Perucku, jehož zásluhou byl také v areálu hřbitova odhalen památník se jmény místních obětí šoa. Nermalou zásluhou na obnově a zachování hřbitova mají i obyvatelé Hřivčic a rovněž i místní Husův sbor, jehož duchovní se – společně s dalšími představiteli místních a regionálních institucí, jakož i židovské komunity – pietního aktu zúčastnil. K tématu se vrátíme v příštím vydání *Rch*.

Více na <http://husiti-peruc.hys.cz/>.

tk

OBSAH

- Zemřel Tomáš Kosta 3
- Komentář k Tóře na tento měsíc 4–5
- Bojkot je čirý rasismus
- rozhovor s Marinou Šternovou 6–7, 9
- O výstavě ve Velké synagoze v Plzni 8–9
- Hranice Helvetie – o konfederaci, judendörfen, horách a údolích 10–12
- Představení ...a bolelo nebe 13
- Loosovy interiéry v Plzni 14–15, 18
- Philip Roth: Křehká nádoba 16–17
- Památky na Karla Poláčka 19
- Levice versus Izrael 20
- Izrael: Lieberman vojákem 21
- Výběr z českých médií 22
- Kalendárium 23
- Zprávy, kultura, inzerce 24–27
- Zprávy ze světa 28

„Tak co pro vás, mladý muži, mohu udělat?“ zeptal se mě v roce 1978 Tomáš Kosta, vždy usměvavý a s dýmku v ruce, když jsme se poprvé potkali v exilu v Kolíně nad Rýnem. A touhle větou asi vítal kdekoho, protože stejnou historku mi později líčil v Bonnu i Jiří Gruša. Na rozdíl od nás vyrůstal v pražské německo-české židovské rodině, němčina byla jeho rodným jazykem a v Německu i v německé literatuře se cítil jako ryba ve vodě. Jeho otec dr. Oskar Kosta (do roku 1937 Kohn) byl totiž v Praze studijním radou a profesorem němčiny na německém gymnáziu ve Štěpánské ulici, překladatelem z němčiny a vyprávělo se o něm, že byl velmi přísný nejen na žáky, ale i na oba své syny. Tomášův starší bratr Jiří, narozený v roce 1921, po studiích pracoval v týmu Oty Šika a po roce 1968 byl profesorem ekonomie v SRN. Vydal mnoho odborných knih a v roce 2001 i paměti s názvem *Nie aufgegeben* s podtitulem *Ein Leben zwischen Bangen und Hoffen (Nikdy jsem se nevzdal: Život mezi úzkostí a nadějí)*.

V patnácti letech byl Tomáš Kosta jako ostatní Židé v protektorátu postižen zákazem školní docházky a nastoupil do učení na kuchaře. V roce 1942 byl zatčen a až do konce války vězněn: nejprve v Terezíně, pak v Osvětimi a v Buchenwaldu v přidruženém táboře Meuselwitz. Dvakrát utekl z pochodu smrti. Za to, že přežil, vděčil nejen tomu, že byl mladý a silný, ale také tomu, že jako vyučený kuchař pracoval nějakou dobu v kuchyni. Později o tom vyprávěl: „Bylo nás v transportu asi 1600 vězňů. Po výstupu z vlaku jsem předstoupil před esesáka, který ukazoval doprava, nebo doleva, podle toho, jestli vězeň bude žít, anebo půjde do plynu. Hlásil jsem ‚19 let a zdravý‘. Tuto selekci přežilo 400 lidí. Po příjezdu jsme zjistili, o co šlo. Dostat se pryč bylo důležité – jedno jak. Byli jsme čtyři kamarádi, kteří drželi spolu. Nacisti hledali soustružníky pro *Aussenkommando* (vnější pracoviště) v Meuselwitzu na *Zwangsarbeit* (nucené práce). Jeden spoluvězeň mi poradil, abych se hlásil. Dostal jsem se do té skupiny, ačkoli jsem tam nepatřil. Byla to práce ve zbrojovce, a když mi mistr přidělil práci, prasklo, že to neumím. Mistr byl předválečný sociální demokrat a neudal mě, naopak, přidělil mě na kontrolu. Občas mi přinesl kus chleba. Tak jsem zůstal náhodou naživu.“ Štěstí měla nakonec i celá rodina: válku sice přežila, otec po rozvodu na poslední chvíli emigroval přes Německo a Holandsko do Velké Británie (pracoval tam pro exilovou vládu), matka Pavla Lindtová (původním jménem Löwy) a starší bratr Jiří prošli rovněž řadou

koncentračních táborů, ale jejich pronásledování neskončilo. V roce 1949 byl Oskar Kosta, který se vrátil po válce do Prahy, opět zatčen komunistickou tajnou policií StB a o rok později i jeho bývalá žena. Oba byli, ač komunisté, podezřelí z údajné špionáže. K jejich rehabilitaci došlo až v roce 1963. Sám Tomáš Kosta vstoupil do komunistické strany na konci války, ale již v 50. letech z ní vystoupil.

NELZE ZTRÁCET ČAS ÚPLNÝMI HLOUPOSTMI

Tomáš Kosta 19. 4. 1925 – 6. 6. 2016

Foto Karel Cudlín.

Po návratu z koncentračního tábora mladý Tomáš, který neměl dokončené žádné vzdělání, a navíc byl brzy opět pro nový režim jako syn vězňů rodičů podezřelý, začal pracovat jako kuchař, jeřábník a teprve později v knižním velkoobchodu. V roce 1968, v době tzv. pražského jara, se stal nakrátko ředitelem nakladatelství Svoboda a ve stejném roce se zúčastnil symposia o německo-českých vztazích v rakouském Alpachu. Po okupaci Československa armádami Varšavské smlouvy se Tomáš Kosta celkem logicky rozhodl, že na další perzekuci už nebude čekat, a odešel přes Vídeň do Švýcarska. V roce 1969 nastoupil jako ředitel do renomovaného nakladatelství Kindler-Verlag v Mnichově, kde jako později i v dalším nakladatelství začal vydávat knihy, kterými pomáhal pronásledovaným v Československu. U Kindlera vydal mimo jiné životopis Alexandra Dubčeka. V letech 1972–1987 byl ředitelem odborového nakladatelství Bund-Verlag, které kromě knih vydávalo i čtrnáct časopisů, a Europäische Verlagsanstalt v Kolíně nad Rýnem, kde prosadil vydávání knih Václava Havla,

Jiřího Gruši, Zdeňka Mlynáře, Viléma Prečana, Rudolfa Bahroa a řady dalších. Později se dověděl, že ho v Bund-Verlagu zaměstnali hlavně proto, že i když měl ještě azylový pas, byl imunní vůči fašismu i komunismu a nepatřil k žádné vlivové skupině.

Za nakladatelskou činnost bylo v roce 1979 Tomáši Kostovi odebráno československé státní občanství stejně jako o něco později některým autorům, které podporoval, včetně mé osoby.

Do širšího německého kulturního povědomí se Tomáš Kosta vepsal v roce 1976, když společně s nositelem Nobelovy ceny Heinrichem Böllem a pozdějším nositelem téže ceny Günterem Grassem

a Carolou Stern stál u založení prestižního literárního čtvrtletníku *L 76 a L 80*, který vycházel deset let. Blízko měl jako člen SPD v Německu i k Willymu Brandtovi a byl i poradcem Gerharda Schrödera.

Jakmile se stal Jiří Gruša po roce 1989 velvyslancem Československa v Bonnu, na oplátku ho zaměstnal jako svého poradce a podílel se na vyjednávání Česko-německé deklarace z roku 1997 a i doma se spolu podíleli na několika kulturních akcích: stáli u zrodu nakladatelství Atlantis v Brně, kterému jsme s Václavem Havlem věnovali honoráře z prvního vydání *Dálkového výsledku* v Melantrichu, a rovněž byli u zrodu první nezávislé divadelní agentury Aura-Pont. Později Tomáš Kosta radil časopisu *Respekt* a jako předseda představenstva jejich vydavatelství časopis převedl přes opakované finanční krize. V politice byl poradcem tří sociálnědemokratických premiérů Zemana, Špidly a Grosse pro německy mluvící země i ministra zahraničí Karla Schwarzenberga. Všichni využívali jeho přirozené autority a klidné a úsměvné vyjednávací dikce, se kterou zvládal překlenout i zprvu nesmiřitelná stanoviska znesvářených stran. Držel se hesla: „Nelze ztrácet čas úplnými hloupostmi.“ Svůj vztah k Německu komentoval slovy: „Dali mi šanci ukázat, že něco dovedu. Můj dluh vůči nim je splacen.“

V roce 2002 mu prezident České republiky udělil medaili Za zásluhy II. stupně, v 2003 mu spolková země Severní Porýní-Vestfálsko udělila titul profesor, v roce 2006 byl oceněn velkou stříbrnou medailí Za zásluhy o Rakousko a v roce 2009 obdržel v Německu Spolkový kříž. V posledních letech byl i předsedou správní rady Evropského institutu odkazu šoa.

V Praze o něm vyšla kniha *Rozhovor přes dvě generace* od Vladimíra Mlynáře.

Tomáš Kosta zemřel v 91 letech ve Frankfurtu nad Mohanem a pochován byl 8. června 2016 na Novém židovském hřbitově ve Strašnicích. **KAREL HVÍŽDALA**

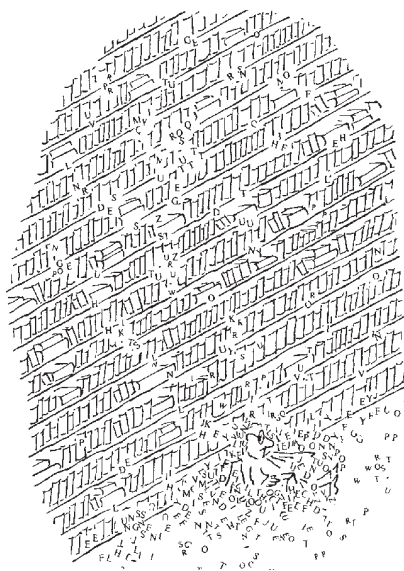
ZEMĚ PŘETÉKAJÍCÍ MLÉKEM A MEDEM

A Moše řekl lidu: „Pamatuj tento den, kdy jste vyšli z Micrajim, z domova otroků, protože vás odtud Hospodin vyvedl pevnou rukou, a nejez nic kynutého! Dnes, v jarním měsíci, vycházíte, a až tě Hospodin přivede do země Kenaánců a Chetitů, Emorejců, Chivitů a Jevusejců, již dát tobě přísahal tvým otcům, do země přetékaající mlékem a medem, budeš tohoto měsíce konat tuto službu. (2M 13,3–5)

Smyslem vykoupení z egyptského otroctví bylo dosažení toho, žít podle zákonů a učení Tóry jako svobodný lid v zemi, přetékaající mlékem a medem. Tu Bůh zaslíbil již praotcům národa, a kniha Bemidbar tak po darování Tóry, stavbě příbytku Boží přítomnosti *betocham* a po zasvěcení lidu a jeho kněží ke službě Svätému, budiž požehnan, líčí organizaci ležení kolem svatostánku podle kmenů a jeho pořádek při pochodu, v míru i v boji. Dvanáct kmenů Jisraele je kolem přenosného příbytku Božího majestátu uspořádáno do dvanácti táborů Hospodinova vojska, obdoby dvanácti nebeských znamení v kosmu na zemi, dvanácti měsíců v roce a dvanácti údů lidské duše (Sefer Jecira). Takto je Boží lid připraven opustit své ležení pod horou Sinaj a po několika denních pochodech dosáhnout cíle vykoupení, dobýt a obsadit zemi, přetékaající mlékem a medem, o níž slýchal z vyprávění o praotcích.

Tóra však skončí těsně předtím, než je cíle dosaženo. Nechává své posluchače hledět do zaslíbené země z moábských hor jako Mojžíše před jeho smrtí. Jako je smrtí učitele a vůdce *betocham* završeno učení o 26 pokoleních, počínaje Adamem, je tomu i s generací těch, jež vyvedl z Egypta. Proto obsahuje Tóra zprávu dvanácti knížat dvanácti kmenů, které tam Moše rabenu vyslal jako zvědy; aby zvěděli, *jaký je lid, který ji obývá, je-li pevný, nebo slabý, je-li ho málo, nebo mnoho* atd. A když se zvědové po čtyřiceti dnech vrátili z průzkumu té země a ukázali jim plody té země, vyprávěli: *Přišli jsme do země, kam jste nás vyslali, a vskutku také přetéká mlékem a medem a toto jsou její plody. Jenomže lid, který tu zemi obývá, je mocný, města mají mohutná opevnění a viděli jsme tam také zplozence toho obra. S tím lidem se nemůžeme měřit, protože je silnější, než my! A řkouce: „Ta země, kterou jsme prošli, abychom ji prohlédli, je země stravující své obyvatele, a lid, který ji obývá, jsou*

KOMENTÁŘ K TÓRE PRO TENTO MĚSÍC

Ivan Steiger: *Kazatel 12,13.*

vynikající muži,“ vyřkli pomluvu země, kterou prohlédli.

Pak si ovšem lid kladl otázku, *proč by nás chtěl Hospodin vodit do země, kde bychom padli mečem a naše ženy a naše děti byly uchváčeny? A nalezli na ni logickou odpověď: Nejlepší pro nás bude vrátit se do Micrajim. A jeden druhému řekli: Určeme si vůdce a vrátíme se do Micrajim!* Debakl jejich exodu je přesvědčil, že se stali obětí pošelilé vize, jejíž uskutečnění bylo od samého počátku nad jejich síly. Ale Hospodin se proto zařekl: *Učiním vám právě tak, jak jste si troufli mluvit do mých uší! Vaše ostatky padnou v této poušti! A vaše děti budou v poušti pást a ponesou vaši nevěru po čtyřicet let, dokud vaše mrtvoly v poušti neztrouchniví! A lid velice truchlil. A ráno si přivstali a vytáhli k vrcholu té hory, říkajíce: Podívejte, Hospodin řekl, že jsme zhřešili, a my jsme vytáhli k tomu místu! Ale Moše řekl: Překračujete Hospodinovo rozhodnutí a neuspějete! Hospodin není ve vašem nitru, nikam nelezte a nepadnete před svými*

nepřáteli! Oni však, ačkoliv truhla Hospodinovy smlouvy a Moše nevytáhli z tábora, prosadili výstup na vrchol hory. A Amalekité a Kenaánci, sídlící na oné hoře, sestoupili a bili je a rozprášili je až k Chorma. (4M 13,1–14,45) Na střet s těmi obry, které zvědové viděli v Chevronu, se ani nedostalo. A tak lze říci, že výsledek potvrdil správnost úsudku deseti ze dvanácti zvědů, když prohlásili, že dobýt tu zemi je nad jejich síly.

Mluvíme-li však o čtyřicetiletém putování pouští, jehož jednotlivé zastávky vypočítává Tóra v oddíle Masej, byly do těchto čtyřiceti let zahrnuty i dva roky předtím, včetně samotného vykoupení, jak je uvedeno: *Z Rameses cestovali prvního měsíce, patnáctého dne prvního měsíce, kdy zášhem ruky shůry vyšli synové Jisraele před očima celého Micrajim hned nazítří po pésachu... a utábořili se v Sukot. (4M 33,1–49)* Vykoupení, zjevení na Sinaji, darování Desatera a stavba svatostánku, to vše je zahrnuto do těchto čtyřiceti let, protože Bůh rozhodl: *vaše děti ponesou vaši nevěru po čtyřicet let. Jenomže my, současní Židé, jsme také jejich dětmi. V oddíle Bechukotaj (3M 25,3–26,46) rekapituluje Tóra budoucí dějiny Izraele, zkázu obou chrámů, exil, pronásledování, ztrátu nadějí, asimilaci a vyhlazení národa. Nakonec nám Bůh staví před oči poslední dějství, které prožíváme, aniž jsme si toho vědomi. Je řečeno: Svou vinu a vinu svých otců budou vyznávat stejně zpronevěřile, jako se mi zpronevěřovali oni, včetně toho, že se mnou chodili jen nechtě. A tak i já s nimi půjdu nechtě, a přivedu je do země jejich nepřátel – anebo se konečně pokoří jejich neobřízané srdce a konečně si vyžádají svou vinu!*

Z toho, co je řečeno, plyne, že máme na vybranou i v době, kdy nás Bůh přivedl do země našich nepřátel. Vyznávát svou vinu stejně zpronevěřile jako naši otcové, anebo si ji vyžádat a přijmout pravdu jako nejvyšší dobro. Proto v této souvislosti klade Tóra paralelu mezi zemí, jež si vyžádala léta odpočinku, šabaty země, kdy měla odpočívat a nebyly jí dány, s vinou, již si musíme vyžádat my. Jak je řečeno na závěr Koheletu: *Protože každý skutek, o všem skrytém, je-li to dobře, či špatně, přivede k soudu Bůh (12,13).* Na rozdíl od lidí samých vidí do lidského srdce jenom on. K tomu ale, abychom tak učinili, je třeba pokořit před Bohem své nepřístupné srdce: bude-li Bůh uvnitř, přestaneme si svou vinu odpirat. A to je to, co říkal Moše svému lidu: *Hospodin není ve vašem nitru, nikam nelezte a nepadnete před svými nepřáteli!*

EFRAIM K. SIDON

PINCHAS (4M 25,10–30,1)**O zélótech**

S Pinchase vstupuje na scénu nový typ – zélót, zanícený stoupenec. Pinchas se proslavil tím, že zabil Zimriho, vůdce kmene Šimonova, který veřejně souložil s midjánskou ženou. Dalším slavným zélótem je prorok Eliáš, který dokázal přesvědčit stoupence Baala, že jediný Bůh je Hospodin. Nikdo nepochybuje o tom, že Pinchas a Eliáš jsou náboženští hrdinové. Zasáhli v době, kdy jejich národu hrozila morální a náboženská krize a Hospodinův hněv. Jednali, když všichni ostatní jen stáli a hleděli, svým činem riskovali život. Jenže Bůh nakonec oba dva odmítl – Pinchase zkontroloval „mírovou smlouvou“ a Eliáše na hoře Choreb přímo zavrhl. Ale proč tak učinil? Nejjednodušší odpověď zní, že proto, že zélót se nechová v rámci normálních limitů zákona. Zimri sice zhřešil tak, že zasloužil trest smrti, ale Pinchas ho zabil bez soudu, Eliáš sice konal, aby vymýtil modlářství, ale současně nabídl oběť mimo Chrám – což židovský zákon nepovoluje.

Zélót jedná, jako by byl sám Bohem. Raši interpretuje větu „Pinchas... odvrátil můj hněv od synů Jisraele, protože za mne žárlil žárlivostí, a tak jsem já syny Jisraele svou žárlivostí nezničil,“ (4M 25,11) takto: Pinchas „vykonal můj hněv a projevil zlost, kterou jsem měl projevit já“. Obecně máme následovat Boží cesty, být milosrdní a spravedliví. Tím se však nemyslí, abychom vykonávali trest či pomstu bez soudu. To může Bůh, ale nikoli my, lidé.

Po Pinchasovi je pojmenována paraša, v níž Mojžíš žádá Boha, aby určil jeho nástupce. Rabi Menachem Mendel z Kocku se ptá, proč Hospodin místo Jehošuy raději nevybral Pinchase, hrdinu dne. Odpověď zní, že člověk tak skálopevně přesvědčený o své pravdě nemůže být vůdce. Vůdcovství vyžaduje trpělivost, sebeovládání a respektování zákona. Zélóti, kteří bojovali v obleženém Jeruzalémě, napáchali v posledních dnech Druhého chrámu víc škody než Římané před hradbami města.

V náboženství neexistuje nic riskantnějšího než zanícení a nic přesvědčivějšího než pravda. Bůh učil Eliáše, že Hospodina nelze nalézt s použitím síly, ale prostřednictvím mírného, klidného hlasu, který hříšníka odvrátí od hříchu.

(Z komentářů rabína Jonathana Sackse vybrala a přeložila A. Marxová.)

BOHOSLUŽBY

v pražských synagogách – červenec 2016

sivan – tamuz

Staronová synagoga

1. 7.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
2. 7.	sobota	ŠELACH LECHA 4M 13,1–15,41 hf: Joz 2,1–24 mincha perek 3 konec šabatu	20.45 hodin 22.23 hodin
6. 7.	středa	1. den Roš chodeš tamuz	
7. 7.	čtvrtek	2. den Roš chodeš tamuz	
8. 7.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
9. 7.	sobota	KORACH 4M 16,1–18,32 hf: 1S 11,14–12,22 mincha perek 4 konec šabatu	20.40 hodin 22.18 hodin
15. 7.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
16. 7.	sobota	CHUKAT 5M 19,1–22,1 hf: Sd 11,1–33 mincha perek 5 konec šabatu	20.35 hodin 22.10 hodin
22. 7.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
23. 7.	sobota	BALAK 4M 22,2–25,9 hf: Mi 5,6–6,8 mincha perek 6 konec šabatu	20.30 hodin 22.00 hodin
24. 7.	neděle	<i>posunutý půst 17. tamuz</i>	2.58–21.40 hodin
29. 7.	pátek	večerní bohoslužba	19.30 hodin
30. 7.	sobota	PINCHAS 4M 25,10–30,1 hf: Jr 1,1–2,3 mincha perek 1 konec šabatu	20.20 hodin 21.48 hodin
5. 8.	pátek	Roš chodeš av večerní bohoslužba	19.30 hodin
6. 8.	sobota	MATOT–MASEJ 4M 30,2–36,13 hf: Jr 2,4–28; 3,4 mincha perek 2 konec šabatu	20.05 hodin 21.34 hodin

*V sobotu a svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.
Každý všední den maariv (večerní modlitba) od 19.30 hodin.*

Vysoká synagoga

*Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.*

Jeruzalémská synagoga

*Bohoslužby se konají každou sobotu od 8.50 hodin.
Páteční večerní bohoslužby zde budou 1. 7. v 19.30 hodin
a 15. 7. v 19.30 hodin.*

Výjma uvedených se zde večerní bohoslužby nekonají.

Bejt Simcha

Maiselova 4, Praha 1

Kabalat šabat každý pátek od 18.00 hodin.

BOJKOT JE ČIRÝ RASISMUS

Rozhovor s diplomatkou a pořadatelkou festivalu Dny Jeruzaléma

Foto Pavlína Schultz.

MARINA ŠTERNOVÁ vystudovala *Diplomatickou akademii* a po krátkém působení na ministerstvu zahraničí, kde se v době předsednictví EU věnovala otázkám bezpečnosti, zamířila do Tel Avivu. Tam pracovala v letech 2009 až 2014 jako kulturní atašé. Poté se vrátila do Prahy, kde mimo jiné už čtvrtým rokem pořádá festival *Dny Jeruzaléma*. Tento festival se už vloni stal terčem propalestinských aktivistů a poprvé jsme tak byli svědkem ostré kampaně za bojkot všeho izraelského, která je jinak častým jevem na západ od našich hranic. V případě *Dnů Jeruzaléma* je o to paradoxnější, že festival klade důraz na multikulturní charakter města. Marina Šternová žije v Praze se svým mužem a ročním synem.

Do Izraele jsi přijela jako velmi mladá diplomatka. Co tě tam lákalo?

O Blízký východ jsem se zajímala už za studií. V osmnácti jsem procestovala Izrael a Jordánsko. Poté jsem v Izraeli rok studovala na Telavivské univerzitě a během Diplomatické akademie jsem absolvovala stáž na ambasádě v Káhiře. Bylo celkem jasné, že moje první mise bude směřovat sem.

Co tě tam nejvíc překvapilo, v dobrém i ve špatném smyslu? Čím se Izrael od ČR nejvíce liší?

Kupodivu jsou si dle mého názoru Izraelci a Češi v některých specifických rysech dost podobní. Napadá mně třeba velká míra flexibility. Takovéto obcházení nebo ohýbání pravidel je poměrně časté. Nebo smysl pro improvizaci, ta je u Izraelců obdivuhodná a je to přesně to,

co funguje i u nás. V Izraeli se všechno odehrává v takovém podivném chaosu a do poslední chvíle to vypadá, že se projekt nemůže uskutečnit. Pak se najednou něco zlomí a všechno v podstatě klapne. Co mě v Izraeli nepřestane překvapovat, je obrovská míra solidarity. Pamatuji si, jak se při mé první cestě do Izraele kamarádce uprostřed ulice udělalo špatně a omdlela. Ještě než jsem stačila zareagovat, už u ní stál hrozen lidí, který ji velmi organizovaně křísil. Někdo běžel pro vodu, druhý ji ovíval, další zvedal nohy, jiný jí sundával batoh z ramen, apod. V tomto je naneštěstí Česko od Izraele hodně odlišné. Nedávno jsem byla svědkem toho, jak nějaký chlap praštil na zastávce tramvaje svoji partnerku. Kolem stála spousta lidí a jenom já jsem se jí zastala. To by se v Izraeli určitě nestalo.

Na druhou stranu, jakkoli může izraelská společnost působit jako taková pěkná rodina, uvnitř je strašně názorově rozštěpená. Lidé zde velmi často žijí uzavřeni ve svých komunitních bublinách, někdy až fanaticky lpících na svých dogmatech a neochotných naslouchat hlasu druhého.

Už čtyři roky pořádáš v Praze a dalších městech festival Dny Jeruzaléma. Jak tahle myšlenka vznikla?

V roce 2012 jsme na Velvyslanectví ČR v Izraeli z iniciativy Pražského magistrátu uspořádali *Dny Jeruzaléma*. Projekt trval zhruba dva měsíce a jednalo se o vůbec nejrozsáhlejší kulturní akci, kterou kdy Česká republika v Izraeli uspořádala. Tehdejší velvyslanec Tomáš Pojar totiž navrhl, abychom z původně plánované několikadenní akce udělali akci trvající několik týdnů. Výsledkem byla česká kulturní invaze v Jeruzalémě, která se zdaleka netýkala jen mě, ale zaměstnala celou ambasádu. Program byl koncipován tak, aby oslovil různé typy publika, v centru Jeruzaléma jsme rozbili cirkusový stan Divadla bratří Formanů, představili taneční vystoupení, přivezli několik výstav, z toho jedna byla instalova-

vána přímo v Knesetu, uspořádali jsme venkovní koncerty v ulicích města a mnoho dalšího. Bylo to skvělé, protože bylo vyprodáno a o festivalu se psalo úplně všude. Dodnes mám schovaný tlustý šanon s mediálními ohlasy. O české kultuře se najednou vědělo poměrně dost. Následně jeruzalémská radnice přišla s tím, že by chtěla podobnou akci uspořádat v Praze. Zároveň požádala velvyslance, zda by si mě mohl propůjčit na pomoc s organizací, neboť už jsem měla jakési know-how. A takhle to vlastně celé začalo.

Co je vlastně hlavní myšlenkou festivalu?

Tento rok jsme pořádali *Dny Jeruzaléma* počtvrté a za tu dobu festival prodělal určitý vývoj. Každý rok se hlouběji věnujeme jednomu uměleckému žánru. Předloni to byl tanec, vloni design a výtvarné umění, tento rok to byla hlavně hudba. Zároveň se snažíme už dopředu seznamovat umělce z obou měst a iniciovat koprodukce. Podařila se nám zajímavá koprodukce mezi izraelskými a palestinskými účinkujícími, propojili jsme třeba dva šéfkuchaře, izraelského a palestinského, anebo izraelské muzikanty s palestinským rapperem. Tím vznikl základ pro kulturní dialog. Jeruzalém vnímáme jako centrum náboženského a kulturního potkávání, a tak na festival zveme křesťanské, židovské, muslimské, izraelské, palestinské, arabské a arménské umělce. Tento rok jsme

Letos se *Dny Jeruzaléma* konaly na okraji pražské Stromovky. Foto na této dvoustraně archiv festivalu.

proto iniciovali mezináboženský dialog zástupců mladé generace muslimské, židovské a křesťanské komunity v Praze a podobným tématům se budeme věnovat i nadále.

Působila jsi v Tel Avivu. Čím se od něj Jeruzalém liší?

V Jeruzalémě se lidé modlí, v Tel Avivu se lidé baví a Haifa za to všechno platí. Svým způsobem tento stereotyp funguje. Tel Aviv je velmi zábavné město s nabídkou kulturního programu, která nemá obdoby. Život

Společné vystoupení rappera Muhammeda Mughrabiho s izraelskými Echo&Tito.

zde je tam rychlý, až roztěkaný. Když přijdete do baru nebo kavárny, lidé si povídají spíše útržkovitě. Všichni koukají kolem sebe, aby jim něco neuniklo. Naopak v Jeruzalémě spolu sedí lidé nad jedním pivem několik hodin a vedou sáhodlouhé diskuse. I z hlediska umění mi přijde, že obě města kladou důraz na odlišné žánry. Tel Aviv se zajímá spíš o film, módu, design a výtvarné umění, Jeruzalém je pohroužený do literatury nebo divadla. Jeruzalém podobně jako Praha trpí stigmatem historického města. Většina lidí, kteří sem přijedou, si projdou Staré Město, památky a náboženská poutní místa. Což je škoda, protože Jeruzalém, stejně jako Praha, má mnohem víc co nabídnout. Jeruzalémská undergroundová umělecká scéna je toho dokladem. Je strašně zajímavá, neboť se musí vymezovat či reagovat, ať chce nebo nechce, na místní klima a s ním spojenou politicko-náboženskou tenzi. Telavivané jsou oproti Jeruzalému tak trochu uzavření ve své pohodlné bublině.

Tím se dostáváme k politické otázce a s tím související loňské kampani propalestinských aktivistů za bojkot

festivalu. Proč s tím aktivisti přišli zrovna vloni? A pokusili se vůbec vás jako pořadatele nějak kontaktovat, než kampaň zahájili, případně později stáli o nějaký dialog?

Proč zrovna vloni, to vážně netuším. Nicméně mi to celé přišlo dost trapné. Za prvé vydali jakési prohlášení, které nařklo festival z několika vyňaných bodů a pod který se k mému údivu podepsali poměrně zajímavé osobnosti, jako třeba šéf Pirátů Ivan Bartoš, Matěj Stropnický, Petr Uhl. Celkem mě zarazilo, že si zrovna tyto tři jmenovaní, kteří se z titulu svých funkcí

Jeruzalém jako centrum náboženského a kulturního setkávání.

zodpovídají lidem, dovolí takovou nezodpovědnost a podepíší se pod petici, která je plná lži. Je třeba rovněž říct, že mě nikdo nekontaktoval ani se nesnažil získat více informací o cílech a programové koncepci festivalu. Žádný dialog se nekonal, ten proběhl až následně, ale jen přes média.

Zdalo se mi, že se v době této vrcholící kauzy zastával v médiích Dnů Jeruza-

léma kdekdo, samotný festival ale jako by mlčel. Proč?

Takhle to trochu zní, jako kdyby se za festivalem skrývala aspoň stovka mlčících organizátorů. Ve skutečnosti na festivalu dlouhodobě pracují dva produkční, dva lidi skládají program, jeden člověk se věnuje PR a jeden vyrábí grafiku a vizuál. Když řeknete, že festival mlčel, znamená to, že jsem zkrátka mlčela já. Proč? Upřímně, byla jsem tou hysterií nejdříve opravdu zaskočená. Něco tak útočného jsem vůbec nečekala. Do té doby jsem o BDS (hnutí za bojkot, stažení investic a sankce proti Izraeli, pozn. red.) měla povrchní představu, ale s Dny Jeruzaléma jsem trochu procitla. Lživá nařknutí, chytání za slovo a mediální útoky na festival i na mě samotnou mě celkem rychle z „mlčení“ probraly. Dala jsem několik rozhovorů a vůči kritice se vymezila. Do té doby jsme pořádali „jen“ kulturní festival. Od minulého roku pořádáme festival s jasně deklarovaným stanoviskem.

Aktivisté, alespoň někteří z nich, nakonec slevili z toho, že festival je „proizraelský“, ale i tak jim vadilo, že je „apolitický“. Co myslíš, existuje v Izraeli apolitické umění, anebo souhlasíš s těmi, co tvrdí, že v Izraeli je i apolitičnost politická?

Já myslím, že jde o vrstvení argumentů tak, aby se to hodilo do debaty. Jasně že v podstatě všechno má nějaký politický motiv. Nicméně já tu apolitičnost festivalu vnímala jako něco, k čemu se výslovně a vědomě hlásíme, a to především ve vztahu k izraelsko-palestinskému konfliktu. Jeruzalém je daleko starší než izraelsko-palestinský konflikt a festival dovoluje nahlédnout do duší těch, kteří jsou s tím místem spjatí. Proč naši akci omezovat jedním tématem, když Jeruzalém nabízí daleko víc? Proč se politicky vymezovat, když to mohou udělat právě ti nejpovolanější, a to jeruzalémští umělci, které na festival vozíme? Festival funguje jako platforma pro diskusi, výměnu názorů a postojů. To je daleko zajímavější než politické stanovisko českého festivalu k dění na Blízkém východě. Proč nenechat umělce promluvit o tom, jak se v Jeruzalémě žije?

Federace židovských obcí zařadila tento bojkot do zprávy o loňských projevech antisemitismu. Jeden ze signatářů bojkotové výzvy pak reagoval článkem v Deníku Referendum, že je to jen snaha diskreditovat kritiku.

(pokračování na str. 9)

AMERIČANÉ V SYNAGOZE

Výstava fotografií FSA ve Velké synagoze v Plzni

Velká plzeňská synagoga představuje až do konce října na 250 fotografií, vytvořených v letech 1935–1943 skupinou dokumentaristů, kteří pracovali v rámci Farm Security Administration (FSA), americké vládní agentury pro hospodářskou pomoc farmářům a lidem spojeným se zemědělskou prací. FSA vznikla transformací z předchozí Přesídlovací správy (Resettlement Administration), jejímž úkolem bylo hledat práci pro rolníky a zemědělské dělníky po hospodářské krizi. Nová agentura se soustředila na technickou a finanční pomoc přesídleným farmářům – pomáhala jim s výkupy a pronájmy pozemků, s poskytováním úvěrů, asistovala i s poskytováním přímé finanční pomoci. Aby se Američané o problémech těchto většinou naprosto nemajetných lidí, kteří v době krize a prachových bouří ztratili práci i domovy a stěhovali se za prací stovky kilometrů, dozvěděla širší veřejnost, věnovala se FSA i osvětové a informační činnosti. Vedoucím informační sekce se roku 1935 stal Roy Stryker, ekonom, amatérský fotograf a skvělý fotoeditor, a právě on pro informační kampaň najal tehdejší fotografické špičky. Díky Strykerově iniciativě a práci jeho týmu (který pořídil na 270 tisíc negativů) se o osudech farmářů dozvěděli nejen tehdejší čtenáři obrazových časopisů, ale některé snímky dodnes patří k zlatému fondu dokumentární fotografie.

MIGRUJÍCÍ DĚLNÍCI

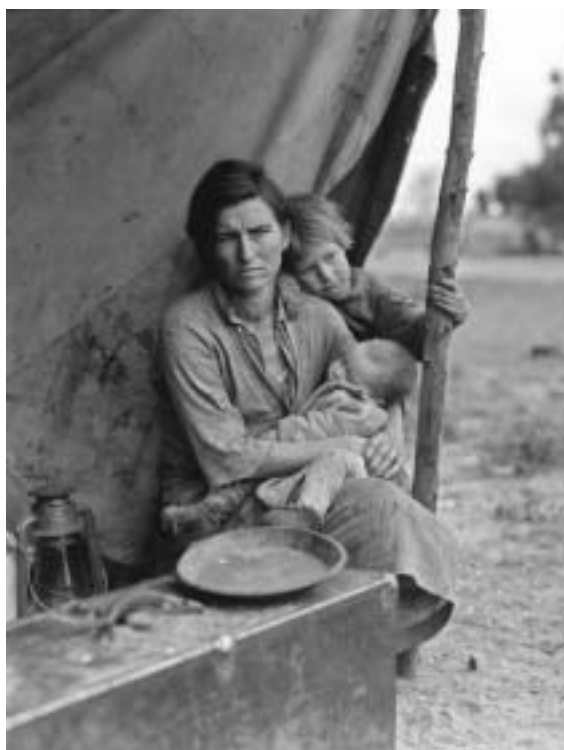
Mezi těmi, koho R. Stryker najal, byli Arthur Rothstein, Carl Mydans, Walker

Arthur Rothstein: Oklahoma. Syn farmáře v okresu Cimarron se schovává před prachem. Duben 1936.

Evans, Dorothea Langeová, Russell Lee, Marion Post Wolcottová, Ben Shahn,

Theodor Jung a Jack Delano (pův. jménem Jakob Ovčarov), John Vachon, Arthur Siegel a John Collier Jr. Spjoval je

Dorothea Langeová: Kalifornie. Nipomo, okres San Luis Obispo. Rodina migrujícího zemědělského dělníka. Otec je rodilý Kalifornian. Matce je dvaatřicet. Sedm dětí bez jídla. Únor nebo březen 1936.

zájem o sociální problematiku, řada z nich byla židovského původu, někteří už v životě poznali, co to znamená být bezmocný a závislý na druhých (D. Langeová prodělala dětskou obrnu, Russell Lee v deseti letech osířel) a všichni se do práce pro FSA pustili s velkou energií. Stryker nejen určoval náměty a zadával konkrétní úkoly, ale snímky poté i třídil a vybíral k publikování. Fotografy, s nimiž nebyl spokojen, propustil a najal jiné. Pod otištěnými snímky nebyli jejich tvůrci zpočátku podepsáni jménem, ale značkou FSA. Pro dokumentaristy to ale byla vynikající škola a často počátek významné kariéry. Můžeme to vidět na práci Arthura Rothsteina (1915–1985), jehož

snímky z pozdějších let jsou v současné době k vidění v Guttmannově galerii v Praze. Rothstein mj. fotografoval lidi, kteří se stěhovali z oblastí nejvíce zasažených mohutnými prachovými boulemi (především z Oklahomy a Texasu), jež se ve 30. a na počátku 40. let valily zemí

v podobě obřích prachových mračen z vysušené a nevhodnou orbou erodované půdy. Zničená zem vyhnala z domovů na 3,5 milionu lidí, kteří se vydali na západ (hlavně do Kalifornie) za prací. Na výstavě v Plzni lze vidět například Rothsteinův snímek *Syn farmáře v okresu Cimarron, který se schovává před prachem*, či fotografii D. Langeové *Rodina migrujícího zemědělského dělníka*. Rodina čítala sedm dětí, které neměly co jíst a žily s matkou v táboře v roztrhaném stanu. Právě tento snímek se stal i symbolem osvětové kampaně FSA: Když byl spolu se stručnou charakteristikou otištěn v sanfranciských novinách, upozornil na krizovou situaci a okamžitě tím pro

tábor přivolal humanitární pomoc. Fotografové snímali rozmanité typy lidí, ženy, děti, muže, starce, bělochy, černochy, indiány. Na technicky dokonale zvládnutých fotografiích ukazují

D. Langeová: Oregon. West Stayton, okres Marion. Nezaměstnaný dřevařský dělník se ženou na cestě na sklizeň fazolí. Na ruce má vytetované číslo sociálního zabezpečení. Srpen 1939.

jejich bídu, únavu, rezignaci, rozpadající se příbytky, nouzové podmínky stano-

vých táborů, ale i zaujetí příležitostnou prací či chvilky oddechu a radosti.

ÚTĚK PŘED KRIZÍ A KATASTROFU

Do prostor Velké synagogy se černobilé snímky hodí – když si je návštěvník chce prohlédnout, podniká svou vlastní pout' chodbami, hlavním prostorem, schodišti a galerií, vidí je v různém světle i odlescích. A nemůže se ubránit srovnávání: zatímco tyhle Američany vyháněly z domovů hospodářská krize a přírodní katastrofa a oni utíkali za strašlivých podmínek, umírali podvýživou a nemocemi, nicméně prchali přece jen s určitou nadějí na život i humanitární pomoc, v Rusku řáčil Stalin a v Evropě ve stejné

A. Rothstein: New Jersey. Glassboro. Zemědělský dělník z farmy „Osměsát akrů“. Říjen 1938.

době nacisté začínali se svými rasistickými zákony, které vyústily v deportace Židů do vyhlazovacích táborů. A u snímku nezaměstnaného dřevařského dělníka s dýmku, který celkem spokojeně hledí do objektivu a má na předloktí vytetované číslo sociálního zabezpečení, pak člověka v liduprázdné synagoze úplně zamrazí.

Výstavu připravil fotograf Radovan Koderka, který je i autorem úvodních textů ke katalogu. Uskutečnila se s podporou Velvyslanectví USA v ČR, Nadace Rudolfa Löwyho, Statutárního města Plzeň, Plzeňského kraje, ÚMO Plzeň a Nadace 700 let města Plzně. Je přístupna do 31. října denně kromě soboty a židovských svátků od 10 do 18 hodin.

(am)

BOJKOT JE ČIRÝ RASISMUS

(dokončení ze str. 7)

Kritika je jedna věc, bojkot druhá. Já jsem přesvědčená o tom, že kulturní a akademický bojkot Izraelců je v podstatě čistý rasismus. Znamená to, že tihle protestující budou stejně zapáleně bojkotovat například Pussy Riot, protože jsou z Ruska, kde vládne Putin, který prokazatelně porušuje lidská práva? Nebo přestanou poslouchat muzikanty Buena Vista Social Club, protože jsou z Kuby? Bojkotovat umělce nebo vědce jen proto, že přísluší k nějakému národu nebo státu, je přece rasistické. Představ si, že by tebe, coby překladatelku, bojkotovali ve Francii, jen pro to, že v Čechách vládne špatný prezident. Podle mě se jedná o zcela podlou věc, která se schovává za „humanistické“ argumenty a cíle. Výsledkem je izolace izraelských umělců nebo vědců, tedy lidí, kteří paradoxně už ze své podstaty budou vždycky politicky spíše nalevo či společensky solidárními.

Myslím si, že FŽO poměrně detailně rozpracovává motivace zastánců bojkotu, a řekla bych, že někteří z nich si už ani neuvědomují, že některé jejich výroky právě hraničí s antisemitismem nebo tu hranici překročily.

Jak se k bojkotu stavěli účinkující na festivalu, třeba ti z řad izraelské levice či přímo palestínští umělci a účastníci?

Tak v prvé řadě je třeba říct, že v Izraeli v podstatě skoro neexistují umělci, kteří by byli jiné než právě levicové politické orientace. Taková je alespoň moje zkušenost. Zatím drtivá většina umělců, kteří na Dnech Jeruzaléma vystupovali, byla spíš nalevo. A jak se staví k bojkotu? Mají spoustu otřesných zkušeností především ze západní Evropy, kdy jim třeba nebylo kvůli bojkotu umožněno vystupovat na nějakém festivalu nebo stoupenci BDS přerušili jejich vystoupení. Palestínští umělci se BDS bojí ještě víc. Minulý rok se o účast na festivalu zajímalo několik palestínských umělců (zájemce oslovujeme otevřenou výzvou v hebrejštině, arabštině a angličtině). Nicméně protesty BDS udělaly své a někteří palestínští umělci pak ze strachu o život účast na festivalu odmítli. Pak jsou tací, kteří se nebojí ani trochu, jako třeba rapper Muhammed Mu-grabi, který žije v uprchlickém táboře ve východním Jeruzalémě. Kromě toho, že naprosto otevřeně kritizoval BDS v českém tisku, vystupoval po boku izraelských umělců. Dokonce vzniklo několik

společných songů. Když jsem se ho ptala, jestli se nebojí, tak se jen usmál a řekl, já jsem vyrostl v uprchlickém táboře, mně jen tak někdo strach nenažene, a navíc, mi rozhodně nikdo nebude vnucovat, kde mám a nemám vystupovat.

Co mladé lidi k hnutí BDS tak láká? A jak se s tím vypořádát?

Myslím si, že to je prostě módní trend, správný hipster musí být i antiizraelský, aby společensky uspěl. Tito lidé však zpravidla místní prostředí vůbec neznají a jejich vědomostí o problematice jsou naprosto tristní. Způsoby, jak se s tímto vyrovnat, samozřejmě existují. Jedním z nich je právě náš festival. Zde mají tito lidé příležitost mluvit s těmi, kteří na rozdíl od nich realitu konfliktu žijí dennodenně. Nemají zprostředkované informace ani nepodléhají trendu. Prostě se jenom narodili jako Izraelci nebo jako Palestinci.

A jak to nakonec dopadlo – přišli na festival alespoň ze zvědavosti ti, kteří deklarují, že stojí na straně Palestinců?

O pár stoupenecích BDS, kteří se na festival přišli podívat, vím. Dokonce se na Muhammeda přišel podívat někdo z Palestinské ambasády a promluvit si s ním o jeho motivaci.

Nepřipadá ti, že se paradoxně přes vaši snahu o depolitizaci chytla festivalu nejen levice, ale i „jestřábí“ proizraelská pravice, která chce vidět Jeruzalém jako výhradně izraelské město?

Ano, kritiku jsme schytlali i od některých proizraelských „jestřábů“. Ti nám zas vytkli, že nerazíme tzv. tvrdou linii a prý „ustupujeme“ levici. Ale my jsme to letos schytlali snad úplně od všech. Od stoupeneců BDS, kteří bojkotují Izrael, přes kritické islamofobní výkřiky od stoupeneců Islám v ČR nechceme, po rasistické a antisemitské poznámky neonacistů, jimž se nelíbil mezináboženský dialog, který jsme organizovali v rámci naší spolupráce s iniciativou Hate Free. V diskusích na naší facebookové stránce se občas sešla opravdu „vytříbená“ sebranka.

Problém je v tom, že si téměř každý přes symbol Jeruzaléma projektuje nějaké svoje ideály či přesvědčení. Což je vlastně hrozně pěkné, protože jak Jeruzalém může lidi tímto způsobem rozdělovat, tak je paradoxně zpětně znovu spojuje.

MAGDALÉNA KRÍŽOVÁ

HRANICE HELVETIE

O konfederaci, judendörfern, horách, údolích a také o víně

Pokud by se někdo chtěl na vlastní oči přesvědčit, jak by mohla Evropa vypadat, a nevypadá, fungovat, a nefunguje, pak je asi nejlepší vypravit se do Švýcarska a trochu si to tam prohlédnout a promyslet. Potíže Evropské unie co do efektivního fungování pocházejí ve velké míře ze skutečnosti, že se jednotlivé členské státy zuby nehty brání přenést některé své pravomoci směrem k centrální moci. Často se v této souvislosti uvádí, že tím bude ohrožen místní kolorit a svéráz, tradice i speciality všeho druhu. Jenomže právě Švýcarsko je důkazem toho, jak je takový rozumně uskutečněný postup pro celek užitečný a dlouhodobě prospěšný, aniž by částí, které ho vytvářejí, o svůj svéráz a výsady přicházely.

Nikde jinde než ve Švýcarské konfederaci se v Evropě nenašlo podobné dlouhodobé řešení pro pokojné soužití různojazyčných a různonárodních sousedících historických území a je-

Židé ze Surbtalu holdující Helvetii, mědirytina, 1765.

jich obyvatel. Pochopitelně to zabralo hodně času a často se při tom i bojo-

valo, ale nakonec se jednotlivé kantony vždy dokázaly dohodnout na vnitřním uspořádání i na vnější neutralitě. Ta, s malým přerušením za napoleon-

Synagoga v Lengnau, postavená v roce 1847 podle návrhu švýcarského architekta F. Stadlera.

ských válek, trvá od roku 1648 doposud.

O dvě století později přijalo Švýcarsko v roce 1848, kdy celá Evropa propadla revolucím a revoltám, novou federální ústavu, rozšířenou a zdokonalenou ještě v roce 1874. Ta rozhodujícím způsobem změnila politické uspořádání země a vytvořila pro něj i odpovídající právní rámec, který s některými malými změnami platí dodnes. Když si uvědomíme, že konfederaci vytvářejí kantony s německy, francouzsky, italsky a retorománsky mluvícím obyvatelstvem a tomu odpovídající příslušnou tradici i životním stylem, musíme konstatovat, že je to obdivuhodná záležitost. Ani reformace a ozbrojené konflikty mezi katolickými a protestantskými kantony nedokázaly stát trvale rozdělit. Jsme tady svědky toho, co se ze střední Evropy bohužel zcela vytratilo během první poloviny

19. století a bylo nahrazeno nacionalismem a šovinismem – zemského patriotis-

mu. Ten dokázal překonat – i když občas složitě a nelehce – všechny zásadní rozdíly ve jménu společné země a svobodného života v ní. Kéž by se něco podobného podařilo v dohledné době i v EU.

Důvod, a vážný důvod, pro cestu do Švýcarska bychom tedy měli, a tak se můžeme konečně věnovat tomu, oč tu také (a možná že i hlavně) jde: o krajinu, hory a údolí, lidi a vinice, a – jak se dříve říkávalo – města i dědiny.

LENGNAU A ENDINGEN

Při pobytu ve Švýcarsku má člověk často dojem, že navštívil několik zemí současně, natolik se často odlišují jeho jednotlivé oblasti jedna od druhé, a to nejen jazykově. Ještě zvláštnější je ale to, že se to ledaskde uskutečňuje i směrem vnějším. Tak například

v Basileji, pokud řidič trochu ztratí orientaci, může se i několikrát ocitnout tu v Německu, jindy zase ve Francii a jen se štěstím nakonec zaparkuje opravdu ve Švýcarsku.

Ale občas jsou období, kdy je ta abstraktní čára nazývaná hranicí hodně důležitá. Po staletí se o tom na vlastní kůži přesvědčovali Židé, kteří ve Švýcarsku působili nebo i žili. Jistou toleranci, které se v raném středověku těšili, nahradilo během 14. a 15. století

Interiér synagogy v Lengnau byl v letech 1995–1997 pečlivě restaurován.

vyhánění z měst i celých kantonů. Židé byli opakovaně obviňováni z ri-

tuálních vražd, šíření moru a dalších zločinů, popravování, upalování a zno-
vu vyhánění. V roce 1622 byly zbytky

Synagoga v Endingenu, postavená v letech 1850–1852.

těch, kdo to všechno absolvovali a pře-
žili, vypovězeni z konfederace „navždy“.
S dvěma výjimkami. V údolí říčky
Surb v kantonu Aargau byl Židům po-
volen pobyt v obcích Lengnau a En-
dingen. Během dalších dvou století
vytvořili takzvaní Surbtaler Juden,
Židé z údolí říčky Surb, osobité spole-
čenství. Protože nesměli kupovat země-
dělskou půdu, provozovali nejrůznější
druhy obchodu; zejména velkoobchod
s dobyt看em byl významným zdrojem
obživy. V Lengnau i v Endingenu si
postavili synagogy, které se v přestav-

dialektem jidiš, blízkým dialektu al-
saských Židů, měli svoji samosprávu
a s nežidovským okolím vycházeli
celkem dobře.

Cesta z Lengnau do Endingenu údo-
lím Surbu je příjemná procházka upro-
střed polí a luk. Na půl cestě mezi těmi-
to bývalými „judendörfern“ se nachází
nejstarší dochovaný židovský hřbitov
ve Švýcarsku. Byl založen v roce 1750,
sloužil oběma obcím a dnes, kdy se tu
stále ještě občas pohřbívá, se na něm
nachází na 2700 hrobů. Je stejně jako
obě synagogy dobře udržovaný a veřej-
nosti přístupný.

K vidění jsou i další památky na
dobu, kdy tu žilo téměř dva tisíce Židů:

pekárna macesů, židov-
ská škola, rituální lázeň
a řada domů s dvojným
vchodem – jedním pro
Židy, druhým pro křes-
ťany. To dokládá, že
systém odděleného
ghetta tady nebyl prakti-
kovan.

Není odtud daleko
k Rýnu, který vymezuje
německo-švýcarskou
hranici. Dnes jako by
nebyla, ale v letech dru-
hé světové války zna-
menala pro Židy hranici
mezi životem a takřka jistou smrtí.
Díky ní, a díky tomu, že ji Švýcaři svým
jasně deklarovaným postojem bránit se

tomky Surbtaler Juden osud jejich sou-
věrců v okolní Evropě.

Židé ovšem poté, co jim byla v roce
1862 přiznána rovná občanská práva,
začali ze Surbtalu odcházet, tak jak to
bylo v souvislosti s emancipací běžné
po celé Evropě. Usazovali se v Bernu,
Basileji, Curychu, Ženevě a dalších
městech a spolu s dalšími Židy, kteří do
země přicházeli, časem zakládali obce,
stavěli synagogy a s úspěchem se podí-
leli na rozvoji země. Není náhodou, že
1. sionistický kongres se konal roku
1897 právě ve švýcarské Basileji.

Dnes žije ve Švýcarsku necelých 18
tisíc Židů (0,2 procenta celkového po-
čtu obyvatel). Včetně Karla Wienera,

Skupina barokních náhrobků na židovském hřbitově v Endingenu-Lengnau.

který ovšem vydá za tři běžné souvěr-
ce. Z toho důvodu je také členem
hned několika židovských obcí.

POHRANIČNÍ HŘBITOVY

Jak už bylo řečeno, švýcarská Basilej je
jednou nohou v Německu a druhou ve
Francii, přesněji v Alsasku, které, aby
toho nebylo málo, v minulosti také stří-
davě patřilo k Německu a k Francii.
Proto tu platily střídavě i různé zákony
a pravidla, regulující pobyt Židů. Na
rozdíl od Francie nebo Švýcarska neby-
li odtud ale Židé, nepočítáme-li léta,
kdy Alsasko připojili nacisté k třetí říši,
nikdy vyhnaní. A tak si mohli alsas-
tí souvěrci nedávno (podobně jako čeští
Židé v Čechách) připomenout miléni-
um přítomnosti v alsaském regionu.
V některých obcích a městečkách neda-
leko švýcarské hranice se občas podaři-
lo usadit i těm, které ze Švýcarska vy-
hnalo pronásledování a zákaz pobytu.
Za prací dojížděli nebo docházeli do
Basileje i jinam, aby se večer opět vra-

Hřbitov v alsaském Hégenheimu, založený roku 1673, se rozkládá na ploše přesahující dva hektary.

bách z poloviny 19. století dochovaly
dodnes, hovořili mezi sebou vlastním

proti německému vpádu všemi dostup-
nými prostředky udrželi, nepotkal po-

celi do Alsaska, kde, na rozdíl od konfederace, směli spát.

Také k věčnému spánku se tu směli ukládat, a tak je u francouzské strany hranice řada židovských hřbitovů, z nichž některé jsou velmi rozsáhlé a starobylé. Jako příklad může sloužit Hégenheim, malé alsaské městečko,

Salomon Schwob se vrátil do Hégenheimu.

ko, vzdálené od Basileje pouhých sedm kilometrů. Zdejší židovský hřbitov, založený roku 1673, byl mnohokrát rozšiřován a dnes se rozkládá na ploše více než dvou hektarů. Hodně členů zdejší obce se na počátku 19. století opět usadilo ve Švýcarsku – založili mimo jiné židovské obce v Basileji (1805) nebo v La Chaux-de-

Fonds (1843), měste spatém s výrobou a slávou švýcarských hodinek. Ale trvalo ještě řadu let, než získali povolení zřídit si pohřebiště na švýcarské půdě, a tak své mrtvé pohřbívali v Hégenheimu dál. Ostatně ani dnes není vzácností, že se zesnulí vracejí přes hranice na hřbitov svých předků k poslednímu odpočinku.

Rozsáhlý hřbitov s více než čtyřmi tisíci náhrobky rozhodně stojí za návštěvu. Ze břehu potoka Lertzbach, který hřbitovem protéká, mezi starými náhrobními kameny a pod staletými stromy dostávají hranice mezi státy i lidmi perspektivu, kterou si jinak jen málokdy uvědomíme nebo připustíme. Není odtud třeba spěchat. Až ale projdeme bránou opět mezi živé, může nám být tato perspektiva cestou užitečná. Pomůže nám mimo jiné překročit leckterou hranici, na kterou při cestě po Švýcarsku ještě narazíme.

PŘES HORY DO ÚDOLÍ

Rozlohou je Švýcarsko zhruba poloviční než Česká republika, to ale platí jen na šířku. Na výšku je skoro třikrát větší – nejvyšší Dufourspitze měří 4636 metrů a za ní se řadí Mat-

terhorn, Jungfrau, Mönch a další čtyřtisícovky spolu se zástupem dalších, které mají „jen“ přes tři tisíce metrů. Pramení tu také dvě řeky evropského významu: Rhôna a Rýn, a jezer se napočítá 1500, slovy tisíc pět set. Najde se zde skoro všechno, co evropská krajina znamená a zahrnuje – a některá jezera jsou skutečně velká, i když moře je moře.

A protože víme, že stejně nemůžeme navštívit a vidět všechno, necháme horolezce, aby se pomocí cepinů a maček posunovali vzhůru ledem, i lyžaře, směřující co největší rychlostí opačným směrem, a přidržíme se v dalším putování zejména těch oblastí, kde roste a dozrává do mimořádných kvalit skvělé, jedinečné, lehké a svěží švýcarské víno. I tak si cestou k nim užijeme horských scenerií i pasoucích se krav v dostatečné míře.

Od Basileje a jejího seriózního blahobytu zamíříme na jih, do Lucernu se slavnými mosty přes řeku Reuss, s jezerem a starobylým centrem, ale příliš se tady nezdržíme. Prvním skutečným cílem a vinařskou oblastí je Wallis, francouzsky Le Valais, údolí řeky Rhôny, vytékající z ledovce nad

laken pod obrovskými masivy Jungfrau, Eigeru a Mönchu pochopíme, proč ke stálým návštěvníkům zdejších hotelů patřil lord Byron, ztělesnění romantického životního pocitu a stylu. V městečku Spiez na břehu jezera Thunersee odbočíme z hlavní silnice vedoucí do Bernu a dáme se opět směrem na jih. Až po obec Kandersteg to celkem jde, ale dalšímu putování směrem na Wallis stojí v cestě triapůltisícové masivy hor, jedna vedle druhé a nikde žádný průsmyk ani údolí.

Naštěstí je Švýcarsko vedle Itálie pomyslným mistrem světa v hloubení tunelů a stavbě silnic a železničních tratí v každém terénu. A tak je to celkem jednoduché. Zaplatíme 25 franků, s autem najedeme na vagon nákladního vlaku, vypneme motor, zařadíme rychlost, zatáhneme ruční brzdu... a za chvíli už ujíždíme spoře osvětleným tunelem pod obrovskými masami skal dál.

Když potom vlak po půl hodině jízdy v Goppensteinu zase opustíme, jsme už jinde. Sice je nutné ještě asi hodinu kroužit po spirálách silnice při sestupu k Rhôně do vesnice Steg, ale cestou už míváme vinohrady, zavěšené

Správním centrem kantonu Valais je starobylé město Sion.

průsmykem Grimsel Pass a vytvářející osu celého kantonu, aby se pak vlila do Ženevského jezera a pokračovala přes Lyon a Avignon a v Camargue vyústila do Středozemního moře.

Cestou Bernskými Alpami přes Inter-

na strmých svazích hlavního údolí, a když potom slyšíme na parkovišti u řeky vedle němčiny i francouzštinu, je to jisté. Jsme na jihu, v Le Valais.

Text a foto **JIRÍ DANÍČEK**
(dokončení v příštím čísle)

Z DENÍKŮ, TEXTŮ A VERŠŮ

O představení ...a bolelo nebe Dismanova dětského souboru

Přiblížit někomu cizí zkušenost a osud je skoro vždy problematická záležitost, ať se to děje prostřednictvím literatury, historického bádání či osobním

Foto z představení v Libeňské synagoze Anna Novotná.

svědectvím dotyčného nebo dotyčných. Pravda, ta konečná a nesporná pravda, jako by unikala každému pokusu o její zachycení a brala na sebe v detailech, na kterých vždy tolik záleží, stále jinou a novou tvář. Pokusů zachytit tragédii holokaustu, to, co znamenal a znamená pro lidi, kterých se bezprostředně týkal, jak a jakým způsobem se bezprostředně týká i dnešních lidí a také těch, kteří teprve přijdou, je nesmírně mnoho. A přece jen nemnozí dokázali přinutit to beztvaré a neuchopitelné zlo, aby odložilo nesčíslné převleky a alespoň na chvíli ukázalo svou podstatu. Snad je tou pravou podstatou nicota, a proto je to tak těžké ji zachytit, nicota, která se stala vládnoucím a vše pohlcujícím principem. Nic neplatí, nic doopravdy není, kromě smrti, která je v tomto pojetí vrcholným okamžikem nicoty.

Je dobré, že existují tisíce stránek, nahrávek a dokumentů, které dokládají utrpení, násilí, hrůzy a bolest, které

lidé v nacistických lágrech prožívali, i to, že Židé na tom byli v těch hrozných dobách daleko nejhůř. Víme toho na jedné straně hodně – a přece na straně druhé stále málo, protože něco v člověku se instinktivně brání připustit, že je jako člověk na podobě světa nějakým způsobem vždy účasten a je za ni svým způsobem spoluzodpovědný.

AUTOŘI A HERCI

Zprávu o tom všem, které lze uvěřit a se kterou je do jisté míry možné se i identifikovat a vyřadit tak obranný instinkt, přináší překvapivě děti, a to hned několikrát: jako autoři a jako herci. Řeč je tady o divadelním představení ...a bolelo nebe, které připravila a s Dismanovým rozhlasovým dětským souborem nastudovala herečka a režisérka Jana Franková. Z deníků, textů a veršů, ve kterých si židovské děti, uvězněné v Terezíně zaznamenávaly své zážitky, přání, naděje i obavy (z mnoha pramenů jmenujme alespoň antologii *Je mojí vlastní hradba ghatt?*), vytvořila Jana Franková příběh, který je jednou z nejmavějších zpráv o světě dětí, z jejichž života se vytrácí budoucnost. Bez jediné drastické scény, bez křiku a násilí nás vede osud chlapců a děvčat, kteří přecházejí sem a tam po scéně se svými kuffíky a vzpomínkami k nenaplněným životům, čistým a ztraceným.

Děti vlastně nikoho nehrají, jsou přesvědčivě těmi konkrétními dětmi, jejichž verše a zápisky tu cítují, protože mají to základní, co je pro to předpokladem: dětskou duši, schopnou vidět a říkat pravdu. A tak se

jim ani nemusíme snažit uvěřit, po několika minutách víme, že to tak je, že jsou tu s námi terezínské děti, že nejsme v divadle, ale v Terezíně a divadlem je načas to, co je venku, za divadelní zdí.

Vedle výborné a citlivé režie dodává představení tvar a atmosféru hudba, kterou složil Jakub Sejkora a již děti

Foto archiv souboru.

nejen zpívají, ale i hrají, a přirozená, nápaditá a funkční choreografie Jana Hniličky. O hercích už byla řeč, ale ještě jednou, jsou moc dobří.

Mám za to, že skutečné divadlo dělá divadlem to, že ho přestaneme jako divadlo vnímat a vstoupíme skrze jeho scénu a příběh do světa, který je skutečný a existující díky tomu, že je pravdivý. V případě představení Dismanova rozhlasového dětského souboru ...a bolelo nebe tomu tak podle mého názoru je. Můžete se o tom přesvědčit po prázdninách 21. září nebo 24. října v divadle Minor ve Vodičkově ulici 6 v Praze 1.

jd

Foto Anna Novotná.

U BRUMMELŮ, SEMLERŮ, KRAUSŮ A VOGLŮ

V Plzni zpřístupnili rekonstruované interiéry Adolfa Loose

O tom, že věhlasný architekt, brněnský rodák Adolf Loos (1870–1933) navrhoval před válkou v Plzni interiéry bytů pro majetnou židovskou klientelu, s níž ho pojily přátelské vztahy přes rodinu Beckovu, vědělo v době komunismu jen několik odborníků a pamětníků, kteří vlastníky těchto bytů osobně znali. Celkem se jednalo o třináct interiérů – což je nejvíce jeho bytů po Vídni. Židovské rodiny se do města po válce až na výjimky nevrátily – jejich členové buď zahynuli, nebo se včas zachránili emigrací. Byty zabavil stát – velké prostory se rozdělily na menší, usídlili se v nich noví nájemníci nebo se změnil na kanceláře či učebny. Nábytek většinou zmizel, důmyslně uspořádané prostory se prakticky „upravily“, část interiérů byla zcela zničena. Díky péči historičky umění Věry Běhalové, která v 60. letech působila v Plzni jako památkářka, získaly některé zbylé interiéry i Brummelův dům status kulturní památky – tím se zabránilo jejich kompletní devastaci. Zásadní rekonstrukce se však

města – Brummelův dům, zvenku střídá elegantní stavba s výrazným zastřešeným balkonem. Jako přístavbu k neorenesančnímu domu (spojenou s úpravami fasády původní budovy) si jej roku 1927 nechali od A. Loose navrhout obchodník se sta-

Svatba A. Loose s Claire Beckovou, 1929. Vedle ženicha stojí Jindřich Kulka. Z knihy *Loos – Plzeň – souvislosti*, již vydala Západočeská galerie v Plzni.

vebním dřívím Jan Brummel a jeho žena Jana. Loos na návrhu spolupracoval s architektem Karlem Lhotou, profesorem na plzeňské průmyslové škole.

Po okupaci Československa byl dům arizován a dostal se do rukou Němce Adolfa Strauba, který jej obýval až do konce války. Původní obyvatelé směli nejprve bydlet v místnostech ve druhém patře, roku 1942 byli deportováni do Terezína, poté do Osvětimi. Jan a Jana Brummelovi přežili a oba se po skončení války vrátili do Plzně (Brummelova tchyně Hedvika Liebsteinová během šoa zahynula). Dům našli ve vší okolní zkáze jako zázrakem nepoškozený: nezničili ho a nevyloupili Němci ani ho nezasáhly ná-

komunistů: roku 1953 se musela již čtyřčlenná rodina sestěhovat do dvou pokojů, roku 1960 Jan Brummel zemřel a v roce 1962 J. Brummelová s dětmi musela darovat dům státu. Ačkoli byl Loosův interiér od roku 1969 památkově chráněn, docházelo k jeho nevhodným úpravám. Roku 1977 domu dokonce hrozila demolice v souvislosti s výstavbou sousedního centrálního autobusového nádraží – nakonec ze zbourání šlo jen díky zásahu ze zahraničí a jednání na „nejvyšších místech“. V roce 1986 (kdy zemřela švagrová Brummelových Valérie) přešel dům pod správu Klubu architektů, který provedl částečnou (a nepříliš vhodnou) obnovu. Roku 1991 byla budova v restitučním řízení vrácena původním majitelům a v roce 2002 byla prohlášena za kulturní památku. O to, že se domu

vrátila původní podoba, se nejvíce zasloužil synovec původních majitelů a současný vlastník Michal Brummel a architekti V. Gírsa a M. Hanzl, kteří vy-

Schodiště jak ve Výmaru. Současná foto na této straně © Petr Jehlík, *Plzeňský architektonický manuál*, 2015.

dočkaly až po pádu režimu a loni se některé z nich otevřely i pro veřejnost.

Návštěvník Plzně si v současné době může v rámci tří prohlídkových okruhů prohlédnout čtyři Loosovy interiéry (všechny snadno dostupné z centra či autobusového nádraží): byt rodiny Krausových (Bendova 10), část bytu manželů Voglových (Klatovská 12), Brummelův dům (Husova 58) a Semlerovu rezidenci (Klatovská 110). Příležitostně (většinou v době státních svátků) jsou přístupny byty na Plachého 6 a Klatovské 19.

BRUMMELŮV DŮM

Hned u autobusového nádraží se nachází asi nejpozoruhodnější loosovská památka

Obývací pokoj s kopii renesančního monumentálního krbu a původním nábytkem.

lety na sousedící budovu Škodovky a brzy byl manželům vrácen. Postupně však o něj znovu přišli – tentokrát zvlí

Brummelův dům, návrh uličních průčelí, 1928. AOSS MMP, z knihy *Loos – Plzeň – souvislosti*.

pracovali návrh na kompletní restaurování budovy.

Dvoupatrový domek ukrývá nanejvýš elegantní interiér, v němž nalezneme všechny architektonicky oblíbené postupy: místnosti řešené v přísně osové souměrnosti, stěny pokojů obložené vzácnými druhy dřeva (kanadský topol, dub, javorové dřevo), prosklené či vestavěné skříně a skříňky, zabudovaná barevná tělesa ústředního topení, důmyslně zkonstruovaný nábytek (částečně navržený samotným Loosem), unikátní tapety (zrekonstruované podle nalezených zbytků originálu), pestrou výmalbu (hojně je zastoupena žlutá), krásné koberece a výrazné záclony (jež měly izolovat

obyvatele bytu od „ošklivého okolí“, nečekané tajné průchody a obrazy zakomponované do stěn. Reprezentační prostory bytu s obývacím pokojem a jídelnou jsou propojeny v jeden celek, dojem šlechtického sídla při průhledu umocňují osově umístěná zrcadla a sloupy. V obývacím pokoji můžeme obdivovat monumentální kopii provenzálského renesančního kamenného krbu, v pokoji H. Liebsteinové určitě zaujmou otočné zásuvky umístěné k čelům postelí.

Impozantní je ovšem už vstup do bytu – návštěvník vystoupá po sněhobílém dvouramenném schodišti, které údajně přesně napodobuje schodiště domu J. W. Goetha v německém Výmaru.

SEMLEROVI

Přesuneme-li se od Brummelů o kus jižně na okraj vilové čtvrti Bezovka (nejlépe je použít tramvaj č. 2, na zastávce Sady Pětatřicátníků u Velké synagogy přesednout na 4), dopravíme se k dalšímu loosovskému interiéru – k rezidenci rodiny Oskara Semlera, předválečného výrobce ocelových výrobků (od spinek přes pletací jehlice, háčky až po gramofonové jehly) značky SEM sídlící ve Vochově. U zrodu jeho obydlí stál sice Loos, ale návrh i realizaci v letech 1931–1934 dokončil a upravil jeho žák a spolupracovník,

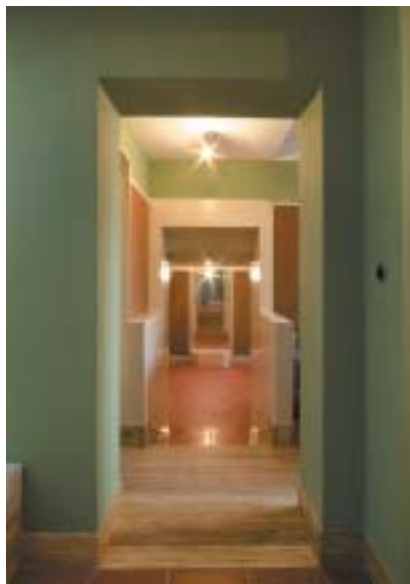

Reklama firma Sem na gramofonové jehly, které vyráběla spolu s dalšími produkty z oceli, 1929.

architekt Heinrich (Jindřich) Kulka, původem z moravské Litovle (1900–1971). Semlerova rezidence je zajímavá hlavně tím, že se jedná o vilu s prostorami navrženými v pěti úrovních (dle tzv. *Raumplanu*) včleněnou do bytového domu.

Zvenčí vidíte jen oprýskaný rozměrný dům, vystavěný roku 1923 Penzijním ústavem úředníků Škodových závodů, uvnitř se ocitnete v jakési Müllerově vile v malém. Bohužel se zde nezachovalo nic z původního zařízení, návštěvník tedy může zhlédnout jen holé rekonstruované prostory, působící bez příslušného nábytku poněkud studeně a smutně, ale i tak stojí za vidění.

Kvůli rozměrné (60 m²) a hlavně vysoké, symetricky řešené obytné hale se muselo vybourat několik místností ve dvou patrech, poté se tento reprezentativní prostor s krbem, několika zákoutími, barem a obřimi posuv-

Pohled do šatny, 2016. Současná foto na této straně Karel Kocourek, archiv ZČ galerie v Plzni.

nými okny (v nichž bývala umístěna zimní zahrada) stal centrální částí vícepodlažního bytu. K vidění je opět luxusní obložení stěn ze vzácného dřeva (kanadské břízy), podlaha z tmavého eбенu (vzácného makasaru), dřevěné obklady jsou i v jídelně a ložnicích. Na galerii se nachází knihovna s kazetovým stropem se zlacenou výplní mezi trámy, přístupná je i kuchyň s množstvím vestavených skříněk (a tehdy unikátním dvoudřezem, drtičem odpadu a průkopnickou digestoří), veranda a uzounké schodiště pro služebnictvo. Zajímavá je i malá expozice o rodině Semlerových a Loosově okruhu v Plzni (k tomuto tématu vydala Západočeská galerie r. 2011 faktograficky i obrazově pozoruhodnou publikaci P. Domanického a P. Jindry *Loos – Plzeň – souvislosti*).

Will Semler (vlevo) při prohlídce rezidence v roce 2014. Za ním je vidět část expozice o jeho rodině.

Ani Semlerovi si svého bytu moc neužili: jejich továrna se po Mnichovu na podzim 1938 ocitla v říšském území a po oku-

paci Československa byl Oskar Semler zatčen, svou firmu musel převést nacistům a za to dostal povolení k výjezdu. S manželkou odjeli přes Bulharsko a Jugoslávii a nakonec se dostali do Austrálie; své tři syny, Štěpána, Oldřicha a Viléma (Willa) dokázali po řadě peripetií poslat do bezpečí již dřív. V emigraci začali od píky a nakonec se prosadili i tam: založili rodinnou firmu na zprostředkování prodeje oceli. Po roce 1948 byla rezidence znárodněna, v rozdělených bytech sídlili nájemníci, v hale se nacházela učebna a později fotoateliér. Vzácné obložení bylo zakryto umakartovými deskami, nábytek zmizel. Roku 1993 připadl dům do vlastnictví města Plzně, v současné době ho vlastní Plzeňský kraj a spravuje ho Západočeská galerie v Plzni. Ta se též v rámci dlouhodobého zájmu o život a dílo Adolfa Loose zasadila o jeho rekonstrukci a restaurování (na základě studie arch. R. Dragouna připravil projekt arch. T. Šantavý). Opravy rezidence ještě nejsou dokončené a do budoucna (snad do roku 2020) se počítá s tím, že v domě bude umístěn archiv sbírky architektury, výstavní prostory, infocentrum a kavárna a budou se zde pořádat kulturní a vzdělávací akce.

RODINNÉ TĚŽÍTKO

O osudech rodiny Semlerových máme zajímavé svědectví v podobě vzpomínek

Centrum vícepodlažního Semlerova bytu tvořila velká obytná hala s krbem a galerií. Stav roku 2013.

Willa Semlera (nar. 1923). Jmenují se *Rodinné těžítka*, v českém překladu Blanky Synkové je vydala Západočeská galerie v Plzni roku 2015. Paměti byly napsány v angličtině pro mladší generace Semlerů, aby se něco dozvěděly o svých předcích. Memoáry se snaží zobrazit jen veselejší stránky historie rodiny Semlerových a jejich přátel, rozestých kvůli nástupu nacismu a poté komunismu po celém světě; pokud Semlerovi někdy pocítili smutek a hořkost nad tím, oč všechno v rodné zemi přišli, v knize to Will rozhodně nijak nezdůrazňuje. Roku 2014 se do Plzně (pokračování na str. 18)

Philip Roth

KŘEHKÁ NÁDOBA

PHILIPA ROTH a jeho tvorbu, kterou českým čtenářům nyní v úplnosti představuje pražské nakladatelství Mladá fronta, netřeba nijak uvádět. Stranou odborného i čtenářského zájmu však pořád zůstávají jeho rané a knižně nepublikované povídky, které se v 50. letech 20. století objevovaly v periodikách jako *Et Cetera*, *Chicago Review*, *The New Republic*, *Esquire* či *The New Yorker*. Patří k nim i povídka, z níž v letních číslech publikujeme na pokračování dvě ukázky.

Povídka *Křehká nádoba* vyšla roku 1959 v časopise *The Dial* (č. 1, s. 41–68) a přetištěna byla ve stále hojně používané antologii *Pokladnice amerických židovských příběhů, kterou sestavil Harold U. Ribalow (A Treasury of American Jewish Stories, Thomas Yoseff, New York 1958)*.

Její protagonist, *Sam Shachat*, je zklamaný a neurotický židovský intelektuál, který se po krachu manželství a nedokončených studiích vydává s novou romantickou nadějí do Izraele, aby okusil život v kibucu. Zjistí však, že na něco takového není stavěný, a zklamaný se přes Evropu vrací zpátky do Spojených států. Má však úkol: jeho jediný izraelský přítel – včelař – ho pověřil, aby jeho ortodoxní matce (s níž nemá úplně nejlepší vztahy) v New Yorku doručil půdu ze Svaté země, kterou nabral do plechové krabičky od sušenek. *Shachat* tuto prosbu nedokáže odmítnout.

*

Ve Florencii mu tu plechovou krabičku ukradli.

Ubytoval se ve dvoulůžkovém pokoji s francouzským oknem se žaluziemi, které se otvíralo na balkonek s výhledem na hlučnou *Via della Scala*, kde se pro samé motorky a skútry nedalo domluvit normálním hlasem. Hoteliér ho lapil u dveří, ukláněl se a výkřiky v angličtině mu slíbil dvoulůžkový pokoj se snídaní – to vše za 6000 lir na týden.

„Na jedna postel usnout. Když ta nevyhovovat, usnout na druhá. Když ani ta nevyhovovat, vy přijít za mnou a já to zařídít. *American Express* sem,“

ozřejmil a servilně se vrhl k mapě nad zabordeleným stolem s takovou vervou, až málem zakopl o vyzáblou ženu, co vytírala podlahu. Byla přinejmenším o čtyřicet let starší než Sam a o dobrých třicet centimetrů menší, ale než stačil mrknout, drapla mu zavazadla. Jako by nějak vytušila, že v Izraeli selhal na plné čáře. Když za ní stoupal po úzkých schodech, zrudly mu tváře i šíje. Na každém deseticentimetrovém stupni se jí zachvěla trubcovitá lýtka, která čouhala z ošoupaných bot. Její dech zněl, jako by někdo ladil na krátkých vlnách.

Dokonce mu vybalila, a jelikož ani jeden z nich nemluvil jazykem toho druhého, svolil, aby mu poskytl i tuto službu. Zatímco mu pomaloučku rozvěšovala šaty, nechal jí 100 lir spropitného a šel si prohlédnout Florencii. Byl nádherný červencový den. Vydal se k Arnú, v jehož líném, měděném proudu po sobě cákali kluci, a pak podél řeky k mostu *Ponte Vecchio*. Na *Piazza della Signoria* snědl na zahrádce nedovažené špagety a sotva si všiml, co jí – ohromila ho jedna z těch velkých soch naproti, v šedavých prostorách *Loggia*. Nedokázal se odpoutat od siláka *Aiáse*, který podpíral zborceného, umírajícího *Patrokla*. (...)

Rajská brána v něm vyvolala deprese. Po obědě zamířil přes obchodní centrum k *Santa Maria del Fiore*. Katedrála se na slunci leskla jako dort s polevou. A když vzhlížel ke krajkovité střeše zvonice, měl pocit, že není o nic méně důležitý než kdokoli jiný. Zvonice se tyčila nad všemi stejně. Zlatě vyřezávané dveře baptisteria ho ale donutily k zamyšlení nad Izraelem. „Místa,“ rozvykládal se tam u včelaře, „místa bývají pozeňnaná. A kde bylo to pozeňnané místo ve čtvrtém století před Kristem? Místo, kde bylo radno být. Přece vmáčknuté mezi řekami *Eufkrat* a *Tigris*, ne? Tam to žilo. A pokud ses narodil třeba ve Švédsku, tak se tě to zkrátka netýkalo, a nedalo se s tím nic dělat. V šestém století bylo takové místo *Anglie*, v pátém *Athény*. Představ si, že by ses v letech 440 až

432 před Kristem ocitnul v *Athénách*! Některá místa jsou nějakou náhodou svatá a dějí se v nich převratné věci – tedy duchovní povahy. Nemyslím tím zemětřesení a revoluce. A nemyslím tím ani místa, kde by člověk snadno sešel z cesty. Ne ne – místa, kde se hledá, nalézá a roste! A teď je na řadě zase *Izrael*, vím to. Proto jsem tady!“ líčil svému novému příteli a vzrušením sotva popadal dech. To byla jeho první noc.

Ovšem na nudně žlutavých dveřích baptisteria byli vyvedeni skuteční vyvolení *Izraele*. Skvěl se tam *Noe* a jeho chlapci, *Abraham*, pár andělů, *Izák*, *Jákob* a *Josef* – a v půli cesty na posvátnou horu tam stál *Mojžíš* s *Jehošuu*. Pod nimi se na další výplni nacházel *Saul*, *David*, a dokonce *Šalomoun*, kterak přijímá členy královských rodů. *Vyvolení Izraele!* *Vyvolení Bohem!* A kde byl *Sam*? Měl by snad v nějaké jiné době jinou roli? Přibral by ho *Noe* na palubu? A co *Šalomoun* – zatímco by pořádal obrovské hostiny, *Sam* by se potloukal ulicemi a pídil se po pikantních historkách o královně. A v *Davidově* vojsku byste *Sama Shachata* patrně našli někde v týlu, v jednotce starající se o proviant. A kdopak to tam *Abrahamovi* nosí stanové kolíky? No, kdo asi? Pozeňnaná nebo nepozeňnaná přece nejsou místa. Co si to namlouval? Jsou to lidé.

Když se vrátil do hotelu, byl hrozně našťvaný – a měl vztek. Zjevně se dělo to, čeho se obával: vynořili se duchové. Nedokázal se odpoutat od minulosti. A jako by toho nebylo dost, v pokoji zjistil, že zmizela ta krabička.

„Něco mi ukradli z pokoje,“ sdělil majiteli.

„Uvadli?“

„Sebrali. Vzali.“

„Zloděj!“ Majitel se oběma rukama chytil za krk, jako by se právě dozvěděl, že bude oběšen. „Gangster!“ vyjekl. „Kolik? A kdo?“

„Nevím. Ale peníze ne. Vzali mi krabičku s půdou. Ze Svaté země.“

„Tolik!“ Majitel se vymrštil ze židle, obkroužil *Sama* a vyletěl do schodů. Vrátil se se starou pokojskou.

Ta natáhla ruku k *Samovi*. Když on po chvíli natáhl zas tu svou, upustila mu do dlaně čtyři stolirové mince.

Majitel po ní něco štknul italsky, načež se otočila a vyšla dveřmi ven.

„Mistr, pardon. Já prosit pardon. Ona předtím zloděj ne. To poprvé. Musel jí říct, aby odejít navždy. Omlouvat se. Omlouvat se.“

„A kde je moje krabička?“

„Babička?“ Ukázal na Samovu dlaň se čtyřmi mincemi.

„Ale ne. Krabička. Krabička s půdou.“

Majitel zavrtěl hlavou. „Ona ne moje babička. Ještě jeden týden zdarma?“ Vypadal zmateně, ale pokusil se usmát.

Sam vyběhl na ulici. Žena už stála na protějším chodníku a než ji dohnal, prosvištěly kolem něj dvě motorky a nákladák.

„Kde je ta krabička?“ dožadoval se.

Změřila si ho jedním zdravým okem i tím druhým, potaženým blankou šedého zákalu; pokrčila rameny.

„Počkejte!“ Uchopil ji za ruku a prsty se jí zaryl až na kost. „Kde je ta krabička s půdou? Půda,“ řekl a pravou paží zamáchal nad zemí a dělal, jako že kope. „Půda. Hlína. Krabička.“ Teď dvěma spojenými rukama naznačil krabičku.

„Chiesa?“

„Ne, ne. Ne chiesa,“ řekl. „Krabička. Krabice. Plechová.“

„Plaza?“ Culila se na něj – nebo taky ne – s pootevřenými ústy a bedlivě naslouchala. Stála Samovi tváří v tvář

a vzhlížela k němu. Vzhlížela! Když už se bavíme o nevyvolených, byla ještě o něco níž než on. A teď byla navíc bez práce, protože ukradla mizerných čtyři sta lir. Asi mu ty mince vytřepala z kalhot, když je věšela. Ale ta krabička? Kde je? Nic si nenesla. Musela zůstat v pokoji – nakonec ji asi neukradla. Ach Bože! Najednou se cítil tak pokouřený, že ji málem objal. A posmívaly se mu i burácející motorky: „Prd! Prd! Prd! Blb! Blb! Blb!“

Ale koneckonců – byla zlodějka. Čtyři sta lir. Pětašedesát centů. Gangster. Dokud se nezjevil Sam Shachat,

hvězd se dotýkající Američan, Aiás z Bronxu, aby ji zničil...

„Toeletta?“ optala se ta žena. Když promluvila, dásněmi a ústy vydávala zvuky, jako by jedla.

„Cože?“ opáčil bezmocně Sam.

Pohodila hlavou a ukázala přes ulici na malou kavárnu. „Toeletta?“ nabídla znovu.

„Ne,“ řekl Sam. „Ne, nechte to platit.“ Dokonce ho ani nepoznala – měla ho za turistu, který se ptá, kde si může odskočit. A proč ne? *Jemu* přece nic neukradla. Proč si pořád myslí, že se proti *němu* spiknul celý svět? Ona si jenom něco vzala, když stála poste-

mít jedinou pochůzku, která by ho rozptýlila. A vlastně mu už nešlo ani o tohle – prostě by bylo hezké, kdyby něco dotáhnul do konce. Kdy se mu vůbec naposledy stalo, že něco dokončil?

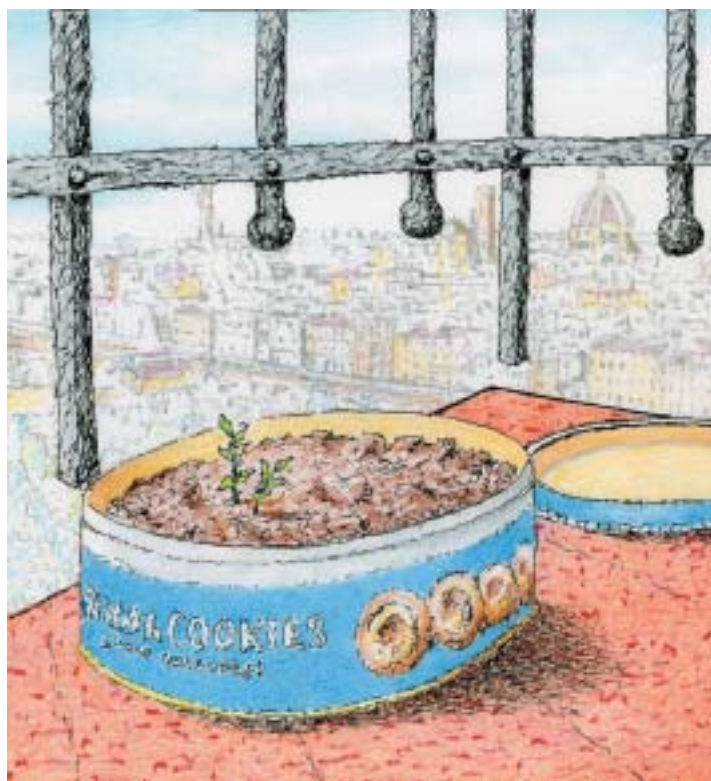
Snažil si teď vybavit, jestli tu krabičku náhodou neztratil cestou z Říma. A měl ji vůbec ještě v Římě? Možná mu zmizela v Neapoli. Otevřel dveře na balkonek, aby si vyvětral hlavu.

Slunce ho doslova zalilo paprsky. Zadíval se do dále a okolo Florencie spatřil kopce. V měkkém světle zezlátly a v úbočích zfiolověly. Zhluboka se nadechl a zmocnil se ho pocit, že nějaké to světlo

vstřebal: už si s tím vším dá pokoj. Nikdo není neomylný, připomněl si. Každý někdy něco ztratí a zapomene a udělá chybu. Lidé jsou křehké nádoby... Ale dole u nohou – hned u zábradlí – uviděl krabičku. Víčko leželo na cihlově červené podlaze vedle ní. Hlínou se prodíraly dva zelené výhonky. Sam poklekl a přitiskl obličej k plechu; ty výhonky musely být tak tři čtyři dny staré. Když si na půdu sáhl prstem, zašobíř se do ní – tam, kde ji stará dáma zalila, byla zem ze Svaté země ještě vlhká.

Sam vyrazil nočním vlakem do Paříže a už málem usínal, když na švýcarské hranici – nebo na francouzské...

Ilustrace Jiří Stach.

le, nosila zavazadla a vytírala podlahy. Byla to velmi zdvořilá a poslušná stará dáma, a ani se nehnula, dokud se nepohnul Sam.

Nicméně v pokoji ta krabička nebyla. Čekala tam na něj od majitele konvice s kávou, on ji ale nechal chladnout a pátral pod postelí, ve skříní i v zásuvkách. Nadzvednul oba polštáře a udělalo se mu nanic. Kdyby se neúspěchy střádaly v bance, vystačil by si klidně s úroky. Zažil jich takovou řadu, že kvůli nim zkrátka zpanikařil a majiteli řekl, že byl okraden. Až teď přistane v New Yorku, nebude

byl tak ztuhlý a malátný – vtrhl do jeho kupé celník. Když před ním Sam krabičku otevřel, úředník prohmatal její obsah a pak si malíček přiložil k ústům. Vystrčil špičku jazyka, zakníkal jako veverka a orazítkoval Samovi pas. Když se náš mladý Američan probral na Gare de Lyon, byl si jist, že se mu to jen zdálo. A zdálo se mu také, že ta stařenka zalila jeho půdu? Ne! Prostí lidé zalévají květiny tak jako kradou mince – v zájmu života.

Přeložila **Hana Ulmanová**
(Dokončení v příštím čísle)

U BRUMMELŮ, SEMLERŮ KRAUSŮ A VOGLŮ

(dokončení ze str. 15)

vypravil a po bývalém rodinném sídle provedl zájemce. Návštěvníky tento očividně čiperný pán zdraví i v projekci promítané v rámci prohlídky.

Autor se v pamětech mj. zmiňuje i o tom, jak se v rezidenci žilo, dětskýma očima viděné hodnocení výtvaru architektů A. Loose a J. Kulky však nijak obdivně nevyznívá, spíše lehce ironizuje určitě snobství, které zřejmě v touze po takových interiérech sehrálo svou roli:

Kulku jsem znal z Plzně, když pro nás předělával dům na rezidenci. Těžko se to dá nazývat domem. Byl to prostor s nespočtem vzájemně propojených úrovní. Měl i zadní černé točité schodiště, tak úzké, že po něm náš tlustý kuchař nebyl schopen sejít. Byla tam také hala, v Plzni naprostá rarita. A v hale prostě „musel“ být krb se zeleným obložení. Po obšrném hledání po celé republice našli kámen s patričníou barvou, obložení bylo zhotoveno a v krbu se zatopilo. Jednou jedinkrát. Koneckonců jsme měli ústřední topení. Měli jsme také tenkrát jako první rozvod pitné vody. A tak jsme přišli o každodenní procházku se džbánkem na roh ulice, kde si člověk mohl poslechnout nebo šířit nejnovější drby.

Halu obýval také velký klavír, na který máma nikdy nehrála. Na jedné stěně visel

A. Loos a V. Kraus (vpravo) probírají návrh bytu, 1930. Z knihy *Loos – Plzeň – souvislosti*.

velký obraz s příhodami ze života Congkha-py, duchovního učitele tibetského buddhismu. Kulka říkal, že některé jsou velmi nemravné, ale já tam bohužel nic takového neobjevil. V hale stálo i několik kreslítek. Jedno vyhlášené tím, že po usazení trvalo deset minut, než se ze sedáku vyfoukl vzduch a člověk se tak zastavil na konečné výšce.

Když Jindřich Kulka (jenž byl na rozdíl od A. Loose židovského původu) odešel před válkou do emigrace, uchýtil se na Novém Zélandu, kam se opět po roce 1948 vrátil a kde též v Aucklandu zemřel. Navrhl si tam i vlastní dům, který W. Semler charakterizuje takto: *Na záchodě měl velké okno do ulice, aby si mohl povídat s lidmi, kteří šli kolem. Dům zastavěl jen malou plochu, ale měl tři patra. V kuchyni měl malý snídaňový stůl, jehož deska se dala zvednout a pod ní se otevřela pračka, která také čekala na svou sni-*

Útulný salon v bytě Voglů s replikami původního nábytku. Současná foto na této straně pocházejí z archivu Plzeň – Turismus, p. o.

dani. Schodiště bylo jen tak vysoké, aby to stačilo pro tohoto malého pána. Já musel jít skoro do dřepu. Když jsem se zeptal, proč je strop tak nízký, odvětil: „Bydlím tu já, ne ty.“ Henry si také navrhl křesílko na boku vymodelované tak, aby si tam mohl hodit nohu, když odpočíval.

BYTY KRAUSŮ A VOGLŮ

Tyto interiéry se nacházejí blízko sebe, a proto jsou spojeny do jedné trasy. Prohlídka začíná v Bendově ulici č. 10, kde se ve druhém patře činžovního domu nachází původně rozměrný byt, jež A. Loos navrhl pro chemického odborníka Viléma Krause a jeho rodinu. Obytná reprezentativní hala je obložena bílo-zeleně žilným mramorem a opticky již tak rozměrnou místnost ještě zvětšují proti sobě umístěné zrcadlové stěny. Zajímavá je i ložnice se spoustou vestavěných a důmyslně vybavených skříní a nenápadným zadním východem. Zatímco V. Krausovi se podařilo včas emigrovat do Velké Bri-

Štěpánka Vogl v půli 30. let.

tánie a zajistit i potřebné dokumenty pro manželku a děti, jeho blízcí odjet nestihli a byli zavražděni nacisty. V. Kraus se rozhodl zůstat v emigraci, byt byl zabaven a rozdělen na tři jednotky, původní nábytek se nezachoval, památková ochrana ochránila alespoň obložení a podlahy. Roku 2014 byl byt rekonstruován podle ná-

vrhu architektů L. Gryma a J. Sapáka a díky nezabýdlenému prostoru se tu mohou konat kulturní akce, a dokonce se tu pořádají svatby.

V labyrintu chodeb v budově plzeňské Správy veřejného statku na Klatovské 12 se nachází byt, který Loos navrhl pro dětského lékaře Josefa Vogla a jeho ženu Štěpánku, dceru původního majitele domu. Architekt spojil funkční prostory (ordinaci s čekárnou, vyšetřovnou a rentgenem) s obytnými prostorami. Do dnešních dnů se zachovaly jen salon a jídelna, v obojím se lze posadit na repliky původního nábytku, částečně v japonizujícím stylu, který měli Voglovi rádi – zůstaly zde například Loosem navržené rákosové židle či jeho slavná trojnožka. Rodina doktora Vogla emigrovala a do Plzně se po válce nevrátila, část bytu se zachránila jen tím, že ji používal městský úřad

jako reprezentační prostory.

Pokud se rozhodnete se do Plzně za Loosovými interiéry vypravit (což lze vřele doporučit), a spojit jejich návštěvu

Ložnice bytu Viléma Krause a jeho rodiny. Za dveřmi vpravo se nachází zadní východ.

třeba s prohlídkou Velké a Staré synagogy nebo se jen tak projít příjemnými ulicemi, je dobré zajistit si vstupenky na komentované prohlídky, které organizuje Plzeň Turismus, p. o., předem na adrese www.adolfloosplzen.cz. Během týdne se prohlídky konají ve čtvrtek, jinak vždy o víkend. **ALICE MARXOVÁ**

PAMÁTKY NA KARLA POLÁČKA

Do archivu ŽMP přibily autorovy dopisnice z Terezína

Židovské muzeum v Praze získalo v červnu do svých sbírek díky velkorysému daru paní Zuzany Bílkové soubor materiálů souvisejících s osobností spisovatele Karla Poláčka a jeho blízké přítelkyně Dory Vaňákové. V tiskové zprávě muzea je vysvětleno, o jaké listiny a fotografie se jedná a jak se tyto materiály ocitly v rodině paní Bílkové.

Maminka dárně Anna Vlková bydlela na začátku války spolu s rodiči v ulici Ruská 1024 v Praze Vršovicích ve stejném domě jako Karel Poláček s Dorou Vaňákovou. Dobré sousedské vztahy, které časem přerostly v přátelské, upevnilo i vlastnictví štěňat jezevčíka z jednoho vrhu, psů jménem Bibina a Mydlinka (viz dále). V Židovském muzeu se čerstvě nalézají i osm německy psaných dopisnic z Terezína – tři od K. Poláčka (jednu z nich přetiskujeme v překladu V. Tuckerové), tři odeslané Dorou Vaňákovou, jedna od Olgy Kohnové a jedna od Trude Rudnik. Všechny mají společného adresáta: Oskara Weisze v Praze-Michli, bratra Dory Vaňákové, který žil v tzv. smíšeném manželství. Vězni terezínského ghetta směli psát pouze na dopisnicích, které byla nucena vydávat židovská samospráva. Stejně jako veškerá pošta mezi ghettem a protektorátem prošly i tyto dopisnice cenzurou. Tři dopisnice Karla Poláčka datované od listopadu 1943 do února 1944 vypovídají o blízkém vztahu nejen k adresátovi, ale odkazují i na společné známé ve Vršovicích.

Ze stejného zdroje dále do archivu přibily tyto materiály: cestovní pas Karla Poláčka; novinové výstřižky *Prager Presse* (21. 1. 1938); parte Jindřicha Poláčka (1931), Poláčkova otce; fotografie-dopisnice bratra Arnošta z bojiště v první světové válce; kniha *Hedvika a Ludvík* s autorovým věnováním Anně Vlkové a ilegální dopis Antonína Hráského z Malé pevnosti adresovaný Anně Vlkové.

Fotografická část daru zahrnuje mimo portrétních fotografií Karla Poláčka a Dory Vaňákové zejména cenné záběry z civilního života obyvatel domu ve Vršovicích. Na střešní terase domu byla pořízena řada momentek ještě počátkem léta roku 1943, tedy jen pár dnů před nástu-

pem Karla Poláčka a Dory Vaňákové do transportu, kterým byli oba deportováni 5. července 1943 do terezínského ghetta.

DOPIS OD BIBINY

Součástí darovaného souboru je i dopis, který Poláček jménem fenky Bibiny napsal její majitelce Anně Vlkové a jejíž v původní podobě přetiskujeme:

Milí přátelé.

Předem přijmete srdečný pozdrav se stálou vzpomínkou. Jak se pořád máte a co děláte. Já se mám chvála bohu dobře jenom ten kašel mě souží však mám také už své léta tak jsem z toho kašle celá smrtelná a myslím si kdyby si

Dora Vaňáková a Karel Poláček se psem Mydlinkou na střešní terase domu Ruská 1024 v Praze Vršovicích v létě 1943. © Židovské muzeum v Praze.

mě radší už pámbíček vzal, jelikož nechci bejt nikomu na obtíž a já vím že Anka by mě už nejradší připravila do hrobu, jelikož si myslí bůh ví jaké jmění tu nenechám a že si pak bude debužirovat. – Ale at' si nemyslí, co mám to mám a do hrobu si nevemu a jak je kdo ke mně tak jsem k němu. Vy jste si pěkně odjeli a zanechali jste mne zde mezi konc cizejma lidma oni jsou sice na mně docela hodní jako by ani nebyli židé ale to víte nejsou s přízně a tak člověka od budou nějakým tím blaffem. Já bych třeba spotřebovala něco silnějšího do žaludku jako slepičí polívku abych se spravila jelikož jsem celá špatná a nechci se nikomu líbit voni by nejradší všecko schlamstli sami a jednoho vodstrkujou jako bych byla nějaká hadrnice. Na mně si dycky každej dovoloval vy jste sami vejlety a užívání a jeden aby seděl doma já jsem vždycky přišla zkrátka poněvadž Mydlinka to se ví musela študovat ačkoli v hlavě má jenom mladíci a učení jí nejde. Když jsem byla mladá tak jsem

mohla kolikrát udělat partii ale vy jste tomu nepřáli poněvadž jste nechtěli abych přišla z domu a jenom abych Vás obsluhovala a pěkně jste si tu Mydlinku vychovali vona jenom po těch chlapech vočima střílí že jí není hanba lidi si vo tom povídají a já pro samou hanbu nemůžu mezi lidi. A tak Vám musím oznámit že Kafičko nemá žádný charakter pořád na mně nasazuje a nic mně nepřeje já jsem si schovala pod peklík kosti eště si tak myslím budeš mít něco na starý kolena a tuhle Vám se koukám kosti pryč ne že bych chtěla někoho obviňovat ale já si myslím svý sem tady úplně prodaná. Slychám že otec Václav má housera patří mu to je to spravedlivý trest boží za to že mně tak utiskoval pročež Vás ještě jednou na stokrát pozdravuju Vaše až do hrobu věrná

BIBINA

DOPISNICE

V následující dopisnici zaujme čtenáře snad nejvíce sdělení, že pisatel „pracuje ve svém povolání“ a „Dora mi pomáhá“. V terezínském ghettu Poláček uspořádal několik přednášek na různá témata (mj. *Obyvatelstvo terezínského či O nesnášenlivosti*) a je zaznamenáno, že se s G. Schorschem podílel na přípravě čapkovského večera. Snad mu přítom jeho družka pomáhala, či tím autor myslí celkovou pomoc a podporu.

D. Vaňáková a K. Poláček byli deportováni z Terezína do Osvětimi 19. října 1944; zatímco u Dory se tento den bere i jako datum úmrtí, u K. Poláčka to jednoznačně není – podle jedné svědkyně zahynul až 21. ledna 1945 na pochodů smrti do táboru v Gleiwitzu.

Karel Poláček

Pan Oskar Weisz, Praha – Michle

Táborská 86

26. listopad 43

Moji milí,

jsme oba zdraví a děkujeme Vám ještě jednou vřele za Vaše milé zprávy. Pište častěji a pište nám o všech. Paní doktorka Anči dosud ještě nenapsala. Udělalo by nám to velkou radost. Co dělá tvoje žena? A malý synovec? Napiše brzy zas jednou teta Franci? Mluvíme o vás každý den, a zvláště v neděli dopoledne nám moc chybíš. – Já pracuju ve svém povolání. Dora mi pomáhá. Zdravím a líbám vás všechny. Velmi by nás potěšily zprávy o tetě Franzi. Karl

(Tisková zpráva ŽMP, am)

LEVICE VERSUS IZRAEL

O postupu členů WHO proti Izraeli píše novinář Daniel Pipes

Od vzniku Státu Izrael byli hlavní baštou antisionismu Palestinci, Arabové a muslimové a vydatně jim pomáhala levice – Sovětským svazem počínaje a západními profesory literatury konče. Ale tyhle časy jsou možná pryč: jak muslimové pomalu, nestejněměrně a neochotně začínají vnímat židovský stát jako skutečnost, levice ho odmítá čím dál hlasitěji a posedleji.

Svědčí o tom řada průzkumů veřejného mínění: zatímco na Blízkém východě zjišťují trhliny v opozici k Izraeli, významný americký přehled poprvé ukázal, že liberální demokraté jsou spíše protiizraelští než proizraelští. Zatímco vlády Saúdské Arábie a Egypta s Izraelem skutečně spolupracují ohledně bezpečnosti, americký (židovský) politik Bernie Sanders prohlašuje: „Myslím, že tak, jak (Izraelci) chtějí, abychom s nimi měli dobré vztahy, stejně budou muset oni zlepšit svůj vztah s Palestinci.“

SYRSKÁ PORADKYNĚ WHO

Ale rád bych se zaměřil na drobný ilustrativní příklad z instituce Spojených národů: Světová zdravotnická organizace (WHO) vydala 24. května zprávu s číslem A69/B/CONF/1, která má lákavý název: „Zdravotní podmínky na okupovaném palestinském území, včetně východního Jeruzaléma, a na okupovaných Golanských výšinách: návrh rozhodnutí podaný kuvajskou delegací ve jménu Arabské skupiny a Palestiny.“

Třístránkový dokument žádá „terénní posudek provedený Světovou zdravotnickou organizací“ se zvýšeným důrazem na taková témata jako „výskyt zpoždění ambulantní služby či její odmítnutí“ nebo „přístup palestinských vězňů k adekvátní zdravotní péči“. Je samozřejmé, že celý dokument poukazuje na Izrael jako na toho, kdo brání nerušenému přístupu ke zdravotní péči.

Když vezmeme v úvahu, že WHO si najímá poradkyni v sousední Sýrii, která je napojena na samotné špičky Asadova režimu, jenž páchá zločiny, které už stály život půl milionu lidí a 12 milionů jich vyhnaly z domovů (z celkem 22 milionů, které v zemi žily před válkou), zavání to obzvláštní absurditou. (Pozn. red.: Jedná

se o Šukrii Mekdadovou, manželku Feisala Mekdada, tajemníka syrského ministra zahraničí a vlivného zastávce vládního válečného úsilí. Její jmenování do funkce, v níž dostala za úkol posuzovat duševní stav lidí, kteří museli uprchnout z domovů, vyvolalo kritiku: Jak může WHO spoléhat na důvěryhodnost zpráv, které píše manželka takto vysoce postaveného vládního úředníka?)

Současně se však jak manželka, tak švagr Mahmúda Abbáse, vůdce Palestinské samosprávy, jejichž postavení i bohatství jim umožňují péči kdekoli na

světě, rozhodli, že se budou léčit v izraelských nemocnicích, stejně jako sestra, dcera a vnučka Ismaíla Haníji, vůdce nejzaprísáhlejšího nepřítele Izraele – teroristického hnutí Hamás v Gaze.

Přes to všechno WHO 28. května odhlasovala přijetí navrhovaného terénního posudku, a to předvídatelně nevyrovnaným poměrem: 107 hlasů pro, 8 proti, 8 se zdrželo a 58 absentovalo. Až potud se jednalo o únavnou rutinu.

KDO BYL PRO A KDO PROTI

Jenže: složení hlasujících bloků stojí za zaznamenání. Hlasy pro zahrnovaly všechny evropské státy s výjimkou dvou, Bosny a Hercegoviny (která má polovinu obyvatel muslimů) a San Marina (celkový počet obyvatel rovná se 33 tisíc), obě země zmeškaly hlasování z důvodů, které neznám.

Zopakujme si: Všechny ostatní evropské země podpořily předpokládaný terénní posudek, jenž nevyhnutelně odsoudí Izrael.

Přesně řečeno, pro hlasovali představitelé těchto zemí: Albánie, Andorry, Belgie, Bulharska, Běloruska, Černé Hory, České republiky, Dánska, Estonska, Finska, Francie, Chorvatska, Irsko, Island, Itálie, Kypru, Litvy, Lotyšska, Lucemburska, Maďarska, Makedonie, Malty, Moldavska, Monaka, Německa, Nizozemska, Norska, Polska, Portugalska, Rakouska, Rumunska, Ruska, Řecko, Slovenska, Slovinska, Spojeného království, Srbska, Španělska, Švédska a Švýcarska.

Tato téměř dokonalá evropská jednohlasnost byla o to pozoruhodnější, když zjistíme, že hlasování se nezúčastnila řada vlád s velkou či většinou muslimskou populací: Burkina Faso, Čad, Eritrea, Etiopie, Gabon, Gambie, Kyrgyzstán, Libye,

Mosambik, Pobřeží slonoviny, Sierra Leone, Súdán, Tádžikistán, Tanzanie, Togo a Turkmenistán.

Takže Island (kde nežije jediný muslim) hlasoval pro návrh proti Izraeli, zatímco Turkmenistán (jenž je z 90 procent muslimský) nikoli. Kypr a Řecko, jejichž vztahy s Izraelem jsou nyní v kritickém stavu, hlasovaly proti Izraeli, zatímco odvěcí nepřátelé Libyjci nehlasovali vůbec. Německo se svou zlovolnou minulostí hlasovalo proti Izraeli, zatímco Tádžikistán, partner iránského režimu, absentoval. Dánsko se svou ušlechtilou historií hlasovalo proti Izraeli, zatímco Súdán vedený islamisty nehlasoval.

TRHLINY V NEPŘÁTELSTVÍ

Tento nezvyklý vzorek naznačuje, že monolitní muslimské nepřátelství vůči Izraeli začíná dostávat trhliny, zatímco Evropané stojí většinou na levici (a to takovým způsobem, že i pravicové strany zastávají umírněnou levicovou politiku) a čím dál víc nesnášejí Izrael. A co je horší, dokonce i ti, kdo tento přístup nesdílejí, se vezou s hlavní vlnou – třeba v tomto obskurním hlasování WHO.

Násilné útoky proti Izraelcům doposud páchají hlavně muslimové, nikoli levičáci, a hlavní protisionistickou ideologií zůstává islamismus, nikoli socialismus. Ale zmíněné změny přesto poukazují na to, že izraelské vztahy se Západem se ochlazují, a vztahy Izraele s jeho sousedy se zlepšují.

(Text je převzat z webových stránek amerického novináře, autora listu The Washington Post, www.danielpipes.org. Přeložila am.)

IZRAEL: Lieberman vojákem

Někteří lidé si občas kladou otázku, v čem ještě Izrael není normální, běžnou demokracií západního světa. Tak či onak se nabízejí různé odpovědi. Například v nedokonané odluce státu a náboženských autorit. Nebo v roli ministerstva bytové výstavby, jemuž podléhají stavební aktivity v osadách na Západním břehu Jordánu, tedy i praxe toho, čemu se říká okupace. Ale snad nejvýrazněji je to vidět na roli ministerstva obrany.

U nás si doby, kdy ministrem obrany býval vysoký generál, pojíme s érou komunismu. V západní Evropě si je pojí s ještě dávnější minulostí. Teď je tam ministerstvo obrany už jen jedním z vládních úřadů. Úřadem, v jehož čele se střídají profesionální straníční politici podle výsledků voleb. Pana A prostě nahradí pan B, v poslední době i paní (například německá ministryně obrany Ursula von der Leyenová). V Izraeli to však funguje – či alespoň fungovalo – jinak.

I v Izraeli bývá ministrem obrany profesionální stranický politik. Ale nebývá to politik neomezeně zaměnitelný (dejme tomu přesunutý z rezortu životního

prostředí), nýbrž zpravidla muž nějak spjatý s armádou. Už proto působí jmenování Avigdora Liebermana – muže, jenž ztělesňuje národoveckou politiku, tvrdost a hrubé manýry – ministrem obrany jako průlom do tradice a zásadní téma pro komentátory i pozorovatele dění.

NARUŠIT STARÉ ELITY

Ona zmíněná tradice samozřejmě neznamená, že by se v křesle ministra obrany střídali jen vysocí generálové. Ano, vystřídalo se v něm dost lidí, bez jejichž jmen by vojenské dějiny Izraele působily neúplně a chudě. Například Levi Eškol, Moše Dajan, Ezer Weizman, Ariel Šaron, Jicchak Rabin, Ehud Barak. Ale též ryzí politici, které si s uniformou běžně nespojujeme. Například Šimon Peres, Moše Arens či Amir Perc. Jenže i oni měli ve svých životopisech silnou armádní linku. Třeba takový labourista Perc: vypadá jako odborářský strejda s knírem, nicméně u parašutistů to dotáhl na kapitána.

Proti nim působí desátník v záloze Lieberman jako amatér.

Tohoto momentu si všímá většina komentátorů, i když sám o sobě není rozhodující, jen ilustrační. Důležitější je něco jiného. Jmenováním Liebermana na místo dosavadního muže, známého generála a zkušeného ministra Mošeho Ja'alona, chce prý premiér Benjamin Netanjahu narušit snad poslední baštu starých elit Izraele, která ještě odolává změnám „Bibiho éry“, totiž armádu.

Důvodů ke změně ministra měl Benjamin Netanjahu více. Jeden de facto ideologický. Ja'alon, ač je považován za pra-

Avigdor Lieberman a Benjamin Netanjahu. Foto archiv.

vičáka a sám je členem Likudu, patřil k představitelům armády, kteří vyzývali i vysoké důstojníky, aby se neskrývali se svými kritickými názory na nešvary ve společnosti. Právě on – stejně jako náčelník generálního štábu Gadi Eizenkot či jeho náměstek Jair Golan – například nechtěl kamuflovat případ, kdy na jaře v Hebronu voják zastřelil již zneškodněného palestinského teroristu. Zatímco seržant Elor Azaria našel pochopení mezi politiky (Netanjahu dokonce telefonoval jeho rodičům), špičky armády trvaly na předání případu justici. Lieberman by se s tím jako ministr zřejmě takhle nepáral – tak zní široké přesvědčení.

Druhý důvod je mocensko-politický. Netanjahu chtěl rozšířit vládní koalici, aby měl silnější většinu než pouhý jeden hlas. Dal nabídku levici, ale když zjistil, že její lídr Jicchak Herzog může ručit jen za svůj hlas, nikoli za své poslance, domluvil se s Liebermanem. Takhle to aspoň líčí Anšel Pfeffer v listu *Ha'arec*.

Podle něj je Herzog coby šéf Strany práce (respektive volebního bloku Sionistický tábor) velkým zklamáním: během 14 měsíců se stal z velké naděje, z muže, který by mohl porazit Netanjahu, lídr bez vlastní strany. Ale to je jen tak na okraj.

Pfeffer rozebírá hlavně tlak nových mocenských elit (rozuměj lidí kolem Benjamina Netanjahu) na elity staré (rozuměj špičkové pozice v armádě). Už bylo řečeno, že Lieberman není spjat s armádou a nemá vojenskou zkušenost. I to, že je politik hrubého zrna. Když působil jako ministr zahraničí v dřívější Netanjahuově vládě, proslul tím, že – alespoň rétoricky – chtěl bombardovat Asuánskou přehradu na Nilu v Egyptě, zplánýrovat Pásmo Gazy do podoby fotbalového hřiště či svrhnout

Abbásovu palestinskou samosprávu. Teď je ale namísto otázka, jak se projeví ve sféře obrany.

Jak píše Pfeffer, už Liebermanovo jmenování ministrem obrany spustilo paniku v armádním velení, v metropolitě Západu a v neposlední řadě i v Pentagonu. Je nemyslitelné, že Netanjahu by s těmito reakcemi předem nepočítal. Takže to spíše vypadá na paniku z jeho strany cílenou, která má za úkol otestovat Cahal i západní spojence.

OD IDEOLOGÍ K CYNISMU

Na obecnější rovinu to vše převádí Ravit Hechtová rovněž v *Ha'arecu*. I ona tvrdí, že Liebermanovo jmenování je útokem na staré elity. („Nahradit Mošeho Ja'alona, rodáka z Kirjat Chajim, člena kibucu Grofit, parašutistu a bývalého náčelníka generálního štábu, Avigdorem Liebermanem, rodákem ze Sovětského svazu, jenž sloužil v Cahalu jako desátník a jehož volební klipy se vysílají v ruštině, je společenský velký třesk.“) Ale vidí za tím širší proměnu, kterou Izrael prochází v éře Benjamina Netanjahu.

Podle Hechtové je to přechod od vlád, jež měly nějakou ideologii či alespoň předstíraly, že ji mají, k cynické a bezcitné éře, která už nezná hranice studu. Znamená to setřesení zábran, které zavazovaly všechny předchozí premiéry, i ty pravicové, příležitostně i samotného Netanjahu.

ZBYNĚK PETRÁČEK

TRENÝRKY XXL ...a další události

/Vybráno z českých médií/

Němečtí historici, mnichovský primátor i židovské organizace kritizují plánovanou sobotní aukci osobních předmětů, které patřily nacistickému vůdci Adolfu Hitlerovi a jednomu z jeho nejbližších spolupracovníků Hermannu Göringovi. Obávají se, že dražbu zneužijí neonacisté. V aukci se budou prodávat věci ze sbírky amerického lékaře, který pečoval o obžalované v poválečných norimberských procesech. Aukční dům Hermann Historica tvrdí, že chce dražbou přispět k vědeckému poznání. Historici se k tomu však staví skepticky, stejně jako k celé aukci. „Göringovy trenýrky velikosti XXL – co to má mít za vypovídací hodnotu?“ řekl agentura DPA Andreas Mix z institutu, který se zabývá norimberskými procesy. (echo 24.cz, 16. 6.) ■ Světovým podnikatelem roku 2016 se stal Australan s polskými předky Manny Stul, zakladatel hračkářského impéria Moose Enterprise Holdings. Necítil se příliš ve své kůži. „Moc rád vlastně do společnosti nechodím,“ uvedl Stul svou tiskovou konferenci na luxusním galavečeru v monackém Salle des Étoiles po vyhlášení výsledků soutěže EY Světový podnikatel roku 2016. Stul zvítězil kvůli svým „nezpochybnitelným podnikatelským schopnostem“, kdy dokázal z malé firmičky vybudovat mezinárodní společnost s obratem 600 milionů dolarů. Vyhrál i kvůli svému příběhu, kdy jako syn polských Židů přeživších holocaust vyrůstal v uprchlickém táboře v Německu a Austrálii. Za pouhých patnáct let dokázal zvýšit tržby své firmy Moose o 7200 procent, a udělat z ní šestou největší hračkářskou firmu v USA, která válcuje i panenku Barbie. Celých 10 procent ze zisků firmy dává na charitu. (euro.e15.cz, 12. 6.) ■ „Bohužel strach panuje, což je ale opravdu odpovědnost vysoce postavených politiků, kteří doopravdy straší. A zní to tak, jako kdyby bylo 16. století a Turci stáli před Novými Zámky na Slovensku, aby vtrhli přes Bílé Karpaty na Moravu a do Čech. Tady hysterické výroky, to je čistý populis-

mus. Já si vydělám na tom, že naženu lidem strach. Což je ovšem jeden z nejstarších nástrojů populistů tohoto světa. Musíte objevit spiknutí, které ohrožuje národ. ‚Objevili‘ židozedaňské spiknutí a vedlo to až k holocaustu. Teď je to islámské nebezpečí, přičemž ani náměstí Míru byste všemi muslimy v této zemi nenaplnili. V Rakousku je to přitom druhé největší náboženství. My jsme v tomto příkladně pitomí. A konkrétní lidé za to nesou odpovědnost. Je to tak, bohužel. Matka měla tedy zase pravdu, z ješitnosti se chtěli jevit jako zachránci národa. Prd,“ řekl mimo jiné Karel Schwarzenberg v rozhovoru pro server e15.cz (7. 6.). ■ Americký pianista a dirigent Murray Perahia, který je potomkem sefardských Židů z řecké Soluně, a britský komorní orchestr Academy of St. Martin in the Fields spolupracují od roku 2000. V Praze už byli několikrát a vždy se postarali o nový zážitek. Soubor pojmenovaný podle londýnského kostela proslul nejen svými kvalitami, ale i tím, že natočil soundtrack k Formanovu *Amadeovi*. Pražský koncert otevřel *Variacemi na téma Francka Bridge* od Benjamin Brittena. Perahia je ale především pianista, což předvedl v *Koncertu č. 4* od Ludwiga van Beethovena. A co víc, je „pěvcem klavíru“, který dokáže rozeznít melodie do neuvěřitelné ladnosti. Orchestr dirigoval od klavíru, a i když jeho dirigentský vklad je spíše v rovině muzikantské inspirace než konkrétní řemeslné práce, nevedlo to. Soubor je tak úžasně sehraný, že ví přesně, co dělat. Perahia koncert sympaticky věnoval svému příteli, loni zesnulému pianistovi Ivanu Moravcovi, jemuž vlastními slovy vyjádřil obdiv i v tištěném programu. (zpravy.iDnes.cz/Hudba, 4. 6.) ■ Počet zachráněných ruských zajatců a sovětských vojáků ukrytých před nacisty lze odhadnout zhruba na čtyři sta až šest set osob. Pomoc Židům byla nejnebezpečnější. Hrozil za ni trest smrti pro celou rodinu. Přesto v prostoru českého osídlení západní Volyně byl přibližně každý

třetí Žid zachráněn s pomocí Čechů. Jmenovitě lze doložit 230 zachráněných osob. Za přechovávání Židů byly německými nacisty zavražděny dvě české rodiny včetně dětí. Sedmi rodinám volyňských Čechů byl udělen čestný titul Spravedlivý mezi národy a jejich jména jsou v Izraeli vyryta na Zdi cti v pamětním komplexu v Jeruzalémě. Manželé Goldenbergovi ve své knize *Šepoty ve tmách* popisují záchranu své rodiny a dalších osob u paní Antonie Šindelářové, rozené Kučerové, v Kurdybáni Varkovském: „Moji rodiče obchodovali obilím a jednali hlavně s českými sedláky. (...) Jednání s nimi byla vždy čestná a důvěryhodná. (...) Když nám bylo nyní zle a obrátili jsme se na ně, udělali, co mohli. Celý svět se zdál být krutý a bez zájmu. Češi byli jediní, o kterých jsme věděli, že pomáhají Židům. Jsou tzadikim – spravedliví, svatí lidé, spravedlivý národ světa,“ uvádí Bruntálský deník.cz v článku o setkání volyňských Čechů a jejich potomků ve Cvilíně. (3. 6.) ■ Plzeňsko – Vzácny židovský hřbitov ve Štěnovicích, který pochází už z roku 1795, se už brzy stane kulturní památkou. Židovské osídlení ve Štěnovicích je doloženo už ze 17. století. „Pravděpodobně k nám Židé přišli ještě daleko dříve, už kolem roku 1504, kdy byli vypovězeni z Plzně,“ upřesnila tamější kronikářka Alena Vlčková. Právě kvůli bohaté historii židovské komunity a důležitosti odkazu na tuto náboženskou skupinu usilovala štěnovická kronikářka a tehdejší starosta Jan Nový o prohlášení hřbitova za kulturní památku. Spojili se s Federací židovských obcí a po pěti letech čekání se už za několik měsíců dočkají zdárného výsledku. (plzensky.denik.cz, 3. 6.) ■ „Podrobně jsem se zabýval historií svobodných zednářů v našem regionu a především v Mariánských Lázních, kde byla zednářská lóže založena v neděli 17. května 1925. Hned od svého založení lóže rozvíjela svou práci v bratrské harmonii Němců a Židů, v kontaktech a pravidelných setkáních s českými svobodnými zednáři. Více než třetinu členů mariánskolázeňské lóže tehdy tvořili lidé izraelského vyznání, tedy židovského původu, téměř dvě třetiny pak čeští Němci, křesťané,“ uvádí M. Říha v informaci o výstavě *Svobodní zednáři v Mariánských Lázních*, kterou chystá zdejší muzeum. (vary.iDnes.cz, 3. 6.)

jd, ilustrace Jiří Stach

Kalendárium

Dne **21. července** si připomínáme **90.** výročí narození britského filmového režiséra **KARLA REISZE**. Narodil se roku 1926 v Moravské Ostravě a jeho rodičům se ho podařilo roku 1939 poslat prvním dětským transportem Nicholase Wintona do bezpečí v Anglii (samí zahynuli v Osvětimi). Učil se nejprve v internátní kvakerské škole, poté vstoupil do české jednotky Královského letectva. Na konci války začal studovat chemii na Univerzitě v Cambridge, po studiích vyučoval v Londýně na gymnáziu, od roku 1949 se zabýval filmem – nejprve jako filmový kritik, od roku 1952 jako programový ředitel filmového centra National Film Theater. V této funkci napomohl prezentaci snímků vznikajícího hnutí „svobodného filmu“ (Free Cinema), které (obdobně jako díla českých režisérů „nové vlny“) zdůrazňovalo nestylizované, dokumentaristické zobrazování reality. K takovým snímkům patří i Reiszovy filmové prvotiny: hrané dokumenty *Maminka to nedovolí* (1955) z prostředí londýnské tančírny či snímek *My jsme ti kluci z Lambethu* (1959) o životě mládeže v této východolondýnské čtvrti.

Karel Reisz. Foto archiv.

Jeho první hraný film *V sobotu večer, v neděli ráno* (1959), natočený podle románu A. Sillitoea, se stal mezníkem ve vývoji britské kinematografie. Z dalších Reiszových filmů jmenujme díla *Gambler* (1974), *Psi vojáci* (1978) či *Francouzova milenka* (1981). K. R. napsal dodnes ceněnou učebnici *Umění filmové skladby* (1. české vydání 1972). V letech 1991–2001 působil jako divadelní režisér, uvedl mj. díla Harolda Pintera či Samuela Becketta. Karel Reisz zemřel 25. 11. 2002 v Londýně. (Koláž z rozhovorů s ním naleznete v *Rch* 2/2003.)

Před **165 lety, 20. července 1851**, se ve Velkém Meziříčí narodil psychiatr a neurolog **ARNOLD PICK**. Gymnázium absolvoval v Jihlavě, medicínu vystudoval ve Vídni a již jako student praktikoval na klinice neurologie a psychiatrie u slavného profesora Meynerta. Po absolutoriu v roce 1875 působil v Berlíně, do Prahy přišel v roce 1877. Habilitoval se na univerzitě

Arnold Pick. Foto archiv.

jako docent v oboru psychiatrie a neurologie, tři roky pracoval v Zemském ústavu pro choromyslné v Kateřinské ulici a v letech 1880–1886 v nově založené psychiatrické léčebně v Dobřanech, od roku 1882 jako její ředitel. V roce 1886 se vrátil do Prahy, kde byl jmenován řádným profesorem a přednostou německé neuropsychiatrické kliniky. Bylo to krátce po rozdělení Karlovy univerzity na českou a německou část (1882). V téže době a v téže budově

vznikala česká neuropsychiatrická klinika, ale nebylo výjimkou, že čeští pacienti se léčili na klinice německé. Pick byl znám jako výjimečně inteligentní, zásadový, důstojný a kultivovaný a přitom skromný muž. Dopisoval si s mnoha osobnostmi svého oboru, ale také s filozofem Friedrichem Jodlem. K jeho oblíbeným autorům patřil J. W. Goethe a skotský historik Thomas Carlyle.

V letech 1891–1892 působil jako děkan fakulty, dával však přednost klinické práci před akademickými funkcemi. Vychoval mnoho vynikajících neurologů a psychiatrů. Do penze odešel v roce 1921. Zemřel o tři roky později, 4. 4. 1924 v Praze. Ve vědecké práci se pohyboval na pomezí neurologie a psychiatrie. Jeho nejvýznamnějším počinem je klinický popis choroby, jež dodnes nese jeho jméno: Pickova nemoc, jíž se rozumí určitý druh demence.

Před **110 lety, 2. července 1906**, se v Ostravě narodil spisovatel **JOSEF BOR** (pův. jm. Josef Bondy). Vystudoval české gymnázium v Ostravě a Právnickou fakultu MU v Brně, poté působil jako advokát a obhájce v Ostravě. Od roku 1942 byl vězněn v Terezíně a Buchenwaldu (v koncentračních táborech byla vyvražděna celá jeho rodina). Po roce 1945 byl zaměstnán na ministerstvu národní obrany a od roku 1952 v Hutním projektu v Praze, a to až do roku 1966, kdy odešel do důchodu. Zemřel 31. 1. 1979 v Praze.

Bor je autorem dvou prozaických knížek inspirovaných osobní zkušeností a významných prací se dokumentární přesvědčivostí: Lyrická próza *Terezínské Rekviem* (1961) vypráví o přípravě a provedení Verdiho *Requiem*, román *Opuštěná panenka* (1963) zachycuje osud početné židovské rodiny v době šoa. (am)

MARK A JENŮ PICKOVI O zakladatelích továrny na salám

Vzdáleným příbuzným neurologa Arnolda Picka a též velkomeziříčským rodákem byl **MARK PICK**, jehož sláva (či spíše sláva jeho salámů) reputaci slovatného lékaře předčila. M. Pick využil rychle možností, získaných emancipací roku 1867: když založil v uherském Szegedu (Segedínu) své uzenářství, psal se rok 1869. Obchod postupně rozšiřoval, a když ochutnal v Itálii místní pochoutky, nechal se inspirovat a do továrny přivedl na čtyřicet italských uzenářů. Původní receptura dodnes známého „uheráku“ vyžadovala, aby se uzenina dělala z oslího masa a plnila do koňských střev. Když se nedostávalo oslíků, přešli výrobci na maso vepřové (není třeba připomínat, že ani osel, ani vepř nejsou košer, takže je možné, ale nikoli jisté, že zakladatel firmy své výrobky ani neokusil). Maso se krájelo nahrubo a poté se nechávalo v obalech sušit ve vlhkém prostředí (továrna byla na břehu Tisy), aby se na povrchu salámu usadila plíseň – další prvek, jenž spolu s pikantním kořením činil Pickův salám unikátem.

Mark Pick zemřel roku 1892, poté se o firmu starala vdova Katalin a roku **1906** (tedy před **110 lety**) vstoupil do podniku syn **JENŮ**. Ten přikoupil další budovu u Tisy,

věnoval se i reklamě, provoz modernizoval a od roku 1934 jej řídil sám. Rodina Picků podporovala místní židovské instituce, profit ze salámu pomohl financovat i monumentální segedínský templ.

Po rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku samostatného Maďarska zůstávaly produkty Pickovy firmy národní lahůdkou. Do roku 1939 to byla druhá největší potravinářská společnost v zemi. To vše ukončila druhá světová válka – ačkoli J. Pick se zachránil v úkrytu v Budapešti pod ochranou švédského velvyslanectví, firmu mu sebrali nacisté a pak roku 1948 komunisté. Zemřel roku 1968 v Budapešti, na stará kolena se o něj staral syn žijící v emigraci. Po pádu totality se podnik vrátil rodině, roku 2009 ho koupila firma Bonafarm. Značka však zůstala stejná, salám se stále vyrábí v Segedínu. V původní Pickově továrně je dnes muzeum, v níž se návštěvníci o „otci zakladateli“ i jeho židovském původu něco málo (ale prý opravdu málo) dozvědí. Původní majitele připomíná ještě klub házené, jenž se jmenuje po svém sponzoru CK Pick Szeged. (am)

Miloš Pojar

T. G. MASARYK A ŽIDOVSTVÍ

■ Poslední kniha historika, orientalisty, diplomata a spisovatele Miloše Pojara, kterou již před náhlou smrtí nestačil dokončit (konečné úpravy provedl Richard Vašek), se zevrubně zabývá vztahem prvního československého prezidenta k Židům a židovské otázce. Faktograficky bohatá a z rozmanitých pramenů vycházející práce je rozdělena do deseti kapitol, sledujících Masarykovo mládí a studia ve Vídni, jeho působení do první světové války (včetně hilsneriády), Masarykův postoj k marxismu a jeho názory na řešení sociální otázky, jeho vztah ke křesťanství a judaismu. Zvláštní pozornost je věnována poměru T. G. Masaryka k sionistickému hnutí, stejně jako k českožidovskému hnutí a problému asimilace vůbec. Závěrečné kapitoly se věnují situaci Židů v první republice, prezidentově cestě do Palestiny v roce 1927 a v přehledu také zájmu T. G. Masaryka o některé významné židovské osobnosti, jakož i názory těchto učenců a politiků na Masaryka a jeho působení v průběhu několika desetiletí. Ke knize se vrátíme v samostatné recenzi.

Vydalo nakl. Academia v Praze roku 2016. 302 stran, dop. cena 350 Kč.

Jindřich Toman

NAHÁČI JIŽNÍCH MOŘÍ

■ Nová publikace profesora bohemistiky na Univerzitě v Michiganu a autora řady odborných i beletristických prací (*Přechod Avarů k zemědělství; Příběh jednoho moderního projektu. Pražský lingvistický kroužek, 1926–1948 ad.*) zaujme milovníky dadaismu i akademických spisů, libujících si v důkladném poznámkovém aparátu. Kniha *Naháči jižních moří* sestává pouze z poznámek pod čarou (a samozřejmě rejstříku) a naleznete v nich mj. Petra Bezruče, šumák či sněhuláka v synagoze.

Vydalo nakl. Ztichlá klika v Praze roku 2016. 96 stran, dop. cena 200 Kč. Grafická úprava M. Jelenová. Knihu lze zakoupit na adrese nakl. a galerie Ztichlá klika (Betlémská 10, P 1) út–pá od 13 do 19.00.

David Gans

RATOLEST DAVIDOVA

■ Kronika pražského židovského učenec Davida Ganse, vydaná roku 1592 v Praze, je z mnoha důvodů jedinečná. Svou inspiraci v německých kronikách 16. století a současně ve starší hebrejské

KNIHY VÝSTAVY UDÁLOSTI

Victoria Hanna. Foto archiv.

historiografické literatuře představuje ve střední Evropě ojedinělý případ prolnutí židovského a křesťanského zájmu o svět. První díl, pojednávající o židovských dějinách, dovršuje fascinující svědectví o Mordechaji Maiselovi a Jehudovi Löwovi – Maharalovi, velkých osobnostech rudolfínské židovské Prahy. Druhý díl, věnovaný událostem obecných dějin, představuje výjimečný příklad židovského zájmu o nežidovský svět. Autor, který nechtěl své čtenáře jen poučit, ale také pobavit, zaujme svižným a poutavým stylem a občas i téměř senzačním obsahem. *Ratolest Davidova* nebyla v úplnosti dosud nikdy přeložena (rozhovor s překladatelkou viz *Rch* 4/2016).

Vydalo nakl. Academia v Praze roku 2016. Z hebrejštiny přeložila Jiřina Šedinová. 692 stran, dop. cena 650 Kč.

IZRAELSKÁ KULTURA

V prvním prázdninovém měsíci zavítá do Čech a na Moravu řada izraelských umělců, hudebníků, filmařů a zpěváků. Vybíráme některé z nich:

■ **Maayan Sheleff:** 1. 7. od 19.00 proběhne v Národní technické knihovně a 7. 7. v galerii Tranzitdisplay v Praze přednáška i promítání s kurátorkou a umělkyní Maayan Sheleff. Její projekty se zaměřují na oblast nových médií a zkoumání hranic mezi uměním a aktivismem.

■ Na Mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech ve dnech 1.–9. 7. se představí 4 filmy z izraelské produkce: režisér **Asaph Polonsky** a jeho snímek *Šavua ve jom* (Týden a den); scenáristka

a režisérka **Michal Vinik** a film *Baraš*; scenáristka a režisérka **Elite Zexer** a film *Sufat chol* (Písečná bouře) a režisér **Amos Gitai** a jeho film o vraždě premiéra J. Rabina (www.kviff.cz).

■ **Gulaza:** 7. 7. od 17.00 vystoupí v rámci 24. ročníku festivalu pro židovskou čtvrť v Boskovicích hudební skupina Gulaza. Tvorbou tohoto kvartetu vychází především z vlivů jemenské židovské tradice, která od dob zničení Chrámu nepoužívá žádné hudební nástroje a opírá se pouze o zpěv doprovázený bubny. Přestože současný repertoár Gulazy je zpestřen o další nástroje (kytara, cello či basová kytara), uchovává si původní ráz jemenské hudby (více viz www.gulaza.com).

■ **Daniela Skorka:** 11. 7. od 20.00 v rámci festivalu Letní slavnosti staré hudby zazní v zámku v pražské Troji i italská árie *Portrét benátský* v interpretaci izraelské sopranistky Daniely Skorka za doprovodu francouzského souboru Les Folies françaises. D. Skorka koncertuje mj. s Izraelskou filharmonií se Zubinem Mehtou, vystoupila už v řadě mozartovských rolí (www.letnislavnosti.cz).

■ **Victoria Hanna:** Ve dnech 21.–24. 7. se Mlázovech u Klatov koná intenzivní seminář zpěvačky, rapperky, herečky a performerky (a navíc rabínské dcerky) V. Hanny, v němž se soustředí na poznání lidského hlasu a jeho spojení s konstitucí těla. Téma zní „Ústa jako nástroj tvořící světy“ (www.hlasohled.cz).

■ **Niogi:** 12. 7. od 19.00 na Staroměstském náměstí v Praze, 13. 7. od 19.00 na náměstí Dr. E. Beneše v Liberci a 14. 7. od 17.30 na náměstí Svobody v Brně vystoupí v rámci festivalu Bohemia Jazz Fest jazzový kvartet Niogi. Za kombinací akustického a elektronického jazzu stojí Guy Shkolnik a Omri Abramov (www.niogi.com).

■ **Uriel Herman Quartet:** 25. 7. od 17.30 vystoupí v Náměstí nad Oslavou v rámci festivalu Folkové prázdniny Uriel Herman Quartet. Osmadvacetiletý klavírista a zpěvák a jeho spoluhráči předvedou melodické skladby s patrnými vlivy Blízkého východu, které balancují na pomezí jazzu a rocku (www.folkoveprazdniny.cz).

■ Na letošním festivalu Colours of Ostrava ve dnech 14.–17. 7. vystoupí tři vynikající izraelské umělci: bubeník **Zohar Fresco**, konrabasista, multiinstrumentalista **Adam Ben Ezra** a zpěvačka **Victoria Hanna**, kteří zahrají moderní jazz ovlivněný hudbou Blízkého východu a Středomoří.

JERUZALÉMSKÁ SYNAGOGA

(Jeruzalémská 7, Praha 1)

■ Zveme na další koncert z cyklu varhanní hudby. Dne **13. 7.** od 18 hodin se koná koncert Pavla Šmolíka. Program: Johann Sebastian Bach: *Preludium a fuga Es dur, BWV 552*; Felix Mendelssohn-Bartholdy: *Sonáta c moll*; Petr Eben: *Malá chorální partita*; Pavel Šmolík: Varhanní improvizace *Sedm dní stvoření*.

■ Ve čtvrtek **28. 7.** od 19.00 hodin zveme na večerní komentovanou prohlídku. Na její úvod se rozezní unikátní varhany pod rukama varhaníka Václava Petera.

Vstupné: dospělí 80 Kč; děti do 6 let zdarma; děti 6–15 let a studenti 50 Kč. Z bezpečnostních důvodů nebude umožněn vstup s objemnými zavazadly.

■ Do této restaurované synagogy zveme i na prohlídku a na výstavy, zabývající se historií pražské židovské obce a opravami židovských památek v ČR (viz minulé číslo *Rch*). Je otevřena denně kromě sobot a židovských svátků od 11 do 17 hodin.

BESEDA NA NÁPLAVCE

■ Dne **19. 7.** od 19.30 se v (A)void Floating Gallery (Náplavka, Rašínovo nábřeží) koná společné čtení a diskuse polského prozaika, esejisty, překladatele a šéfredaktora časopisu o židovské kultuře *Midrasz Piotra Pazińského* a *Karola Sidona*, vrchního zemského rabína, spisovatele, dramatika a scenáristy. Hovořit budou na téma Literární cesty židovství.

Piotr Paziński (1973) se českým čtenářům představil již románem *Letní byt* (česky 2012, rozhovor s autorem viz *Rch* 12/2012), za nějž získal prestižní ocenění Paszport Polityki a Evropskou literární cenu. Letos vychází v nakladatelství Větrné mlýny nový překlad jeho povídek *Ptačí ulice*.

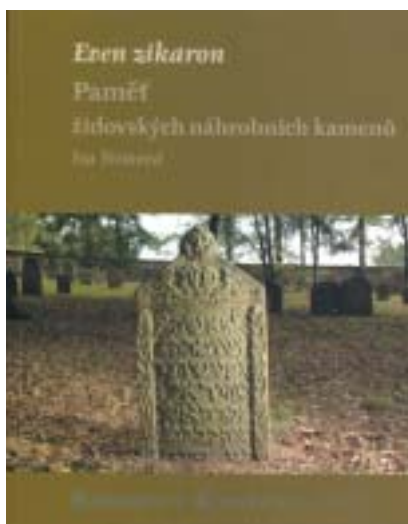
FOTOGRAFIE KARLA CUDLÍNA

■ V pražské Galerii Václava Špály (Národní 30, Praha 1) se po celé prázdniny koná výstava snímků předního českého fotografa a dokumentaristy, jehož portréty a snímky z Izraele čtenáři *Roš chodeš* dobře znají, **Karla Cudlína**. Výstava se jmenuje jednoduše *Fotografie* a je přístupna denně od 11 do 19 hodin.

FESTIVAL V BOSKOVICÍCH

■ 24. ročník Festivalu pro židovskou čtvrť v Boskovicích proběhne v termínu **7.–10. 7.** Festival jako obvykle nabídne nejen kvalitní hudbu různých žánrů

KULTURNÍ POŘADY

a umělců z Evropy, Izraele, USA i Jižní Ameriky, výstavy, divadelní představení, filmy či autorská čtení, ale především poklidnou atmosféru a dobré zájemci uprostřed malebného městečka se zajímavou historií.

Těšit se můžete například na Tata Bojs, Michal Prokop Trio, Lenku Dusilovou, Cermaque, slovenské The Ills, maďarské Rosa Parks, Ghost of You, The Nesbitts nebo Skrytý půvab byrokracie.

Vstupenky lze získat v předprodeji na serveru GoOut a v Čítárně Unijazzu (Jindřišská 5, Praha 1). Více na www.boskovice-festival.cz.

FESTIVAL ŠAMAJIM V TŘEBÍČI

■ Na začátku srpna, ve dnech **1.–6. 8.**, se v Třebíči koná již potřinácté festival židovské kultury Šamajim. I na něm se koná řada rozmanitých akcí, včetně komentované prohlídky zdejší židovské čtvrti, filmových projekcí, přednášek, koncertů, ukázky a výuky izraelské sebeobrany Krav maga či přednášky o tom, co všechno musí umět a znát židovský řezník. Z projekcí upozorňujeme na premiéru dokumentu *Děti Antonína Kaliny* (režie S. Motl, 5. 8. od 18.00), věnovaného zachránci převážně židovských dětí v táboře Buchenwald, a setkání s jedním z přímých pamětníků. Více na stránkách www.samajim.cz.

EVEN ZIKARON

Paměť židovských náhrobních kamenů

■ Edice *Even zikaron* vznikla na základě potřeby seznámit zájemce s nejno-

vějšími informacemi o židovských hřbitovech. Brožury vycházejí v malém formátu, ale v kvalitním provedení a s řadou fotografií a plánek a pokoušejí se vyplnit mezeru v dosavadní literatuře, která se zmiňuje o těchto významných památkách jen okrajově a často používá neúplné nebo zastaralé údaje z minulých průzkumů z 20. století. Publikacím *Even zikaron* předchází náročná dokumentace všech náhrobků na hřbitově a studium archivních pramenů (provádí je Matana, a. s., ve spolupráci s Židovským muzeem v Praze). Autorka Iva Steinová se snaží zachytit důležitá sdělení z dochovaných náhrobních nápisů, uvést je do širších historických souvislostí a přispět tak k doplnění obrazu místní židovské historie. Publikace jsou praktickými průvodci po jednotlivých hřbitovech; obsahují vždy polohopisnou mapu očíslovaných náhrobků, takže návštěvník si může v textu popisovaný náhrobní kámen na místě jednoduše najít.

První publikace *Even zikaron* o židovských hřbitovech v Nové Cerekvi byla vydána v roce 2014 při příležitosti zpřístupnění renovované synagogy. V roce 2015 následovaly židovské hřbitovy v Telči, které posunuly znalosti o zdejších nejstarších náhrobcích až k počátku 17. století.

V současnosti vydává Židovská obec v Praze díl věnovaný hřbitovu Radobyl u Kamýku nad Vltavou. Tento malebný hřbitov je na našem území jedním z několika mála pohřebišť s hřbitovním domem tahary. Hřbitov byl založen během morové epidemie roku 1680 a na tyto tragické události odkazují jeho nejstarší náhrobky. Publikace obsahuje také výklad zdejších poměrně početných symbolických znamení. Specifikem hřbitova je skutečnost, že sloužil k pohřbívání Židů ze širokého okolí, jak dokládají náhrobní nápisy dochovaných náhrobků. Součástí publikace jsou proto mapy, zachycující tyto lokality v průběhu téměř tří staletí, kdy zde probíhalo pohřbívání.

V současnosti se připravuje další díl, věnovaný židovskému hřbitovu v Jindřichově Hradci. Přinese informaci o dosud nejstarším dochovaném náhrobku na jihu Čech, pocházejícím z konce 16. století, a věnovat se bude mimo jiné i významné hradecké rodině Bobele a dalším pozoruhodnostem hřbitova.

Publikaci o hřbitovu Radobyl (v české a anglické mutaci) je možné zakoupit při návštěvě hřbitova buď v Kamýku nad Vltavou, nebo v obci Svatý Jan (Drážkov).

(is)

KULTURNÍ PROGRAM DSP HAGIBOR

- 11. 7. od 10.00: Taneční vystoupení Yad Harif – Mate Yehuda.
- 20. 7. od 15.00: Koncert Yad Harif s big band – Mate Yehuda.
- 29. 7. od 10.30: Folklorní soubor – Ma-chol Chof Ashkelon.

POZVÁNKA NA POCHOD PO STOPÁCH HRDINŮ

■ Ve dnech **8. až 13. srpna** se uskuteční třetí ročník pochodu po stopách útěku Rudolfa Vrby (Rosenberga) a Alfréda Wetzlera z Osvětími do Žiliny. **14. srpna** se pak v Žilině koná mezigenerační setkání s pamětníky šoa.

Vrba Wetzler Memorial je společné dílo široké komunity aktivních občanů vzniklé z vize Fedora Gála. Jedná se o praktický pokus kultivovat ducha komunitní soudrživosti různých lidí se společným zájmem o budoucnost – sto třicet kilometrů pěšky po stopách Vrby a Wetzlera z Osvětími do Žiliny, týden fyzického nasazení, společných diskusí i osamělých meditací, ukončených v Žilině kulturními a odbornými akcemi. Veškeré informace naleznete na www.vrbawetzler.eu.

BEJT SIMCHA

■ Ve dnech **26.–28. srpna** se v Třebíči uskuteční X. reformní šabaton. Součástí programu bude večerní a ranní šabatová bohoslužba, studium, prohlídka židovské čtvrti, přednášky, návštěva trebičského židovského hřbitova a výlet do Polné. Další informace a přihlášky na e-mailu kehila@bejsimcha.cz nebo na telefonu 603 393 558 nejpozději do **7. 8.**

■ I v létě probíhají naše vzdělávací kurzy: Ivrit – hodiny hebrejštiny pro začátečníky se konají každé úterý od 18.00; kurz pro pokročilé ve čtvrtek od 18 hodin; pro středně pokročilé poté od 19.30. *bs*

OSTRAHA ŽIDOVSKÉHO MUZEA V PRAZE

■ Hledáme posilu bezpečnostního týmu. Střežené objekty jsou pro svůj mimořádný význam a symboličnost ohroženy běžnou kriminalitou, ale i násilnými hrozbami. Uchazeč podstoupí interní bezpečnostní výcvik včetně detekce podezřelého chování a postupů při bezpečnostních incidentech.

Ostraha obnáší: práci v denních a nočních směnách; práci o víkendech; komunikaci s veřejností v anglickém jazyce; dohled nad dodržováním návštěvního řádu; detekci podezřelých situací; kontrolu osob; práci s bezpečnostními technologiemi a fyzickou ochranu osob při incidentech.

VÝZVY, ZPRÁVY INZERCE

Požadavky: spolehlivost a odhodlanost pracovat kvalitně v profesionálním týmu; schopnost komunikovat v anglickém jazyce; motivace rozvinout své bezpečnostní dovednosti a pracovat na ochraně významného objektu s bezpečnostními riziky; úplné středoškolské vzdělání; dobré komunikační schopnosti; odolnost vůči stresu; dobrou fyzickou kondici; testní bezúhonnost; uživatelskou znalost práce na PC. (Kvalifikace strážný, zkušenost s prací v bezpečnosti ani zbrojní průkaz nejsou podmínkou.) Nabízíme: zodpovědnou práci v profesionálním týmu; práci na HPP; velmi dobré finanční ohodnocení; 30 dní dovolené; příspěvek na stravování; příspěvek na penzijní připojištění; čtvrtletní prémie a další odměny v závislosti na pracovním výkonu a hospodářských výsledcích instituce; interní bezpečnostní výcvik; možnost profesního i platového růstu; zámezi stabilní české organizace.

■ Pokud vás naše nabídka zaujala, zašlete svůj strukturovaný profesní životopis s motivačním dopisem na e-mailovou adresu ostraha@jewishmuseum.cz. *žmp*

ERRATA

■ Omlouváme se čtenářům za chyby, jež jsme nezachytili v červnovém čísle *Rch*: v rubrice Kalendárium (str. 23) jsme chybně uvedli výročí právníka Ludwiga Przibrama: v červnu jsme si připomněli sté výročí jeho úmrtí, nikoli narození. V rozhovoru s Avim Cohenem (str. 20) v odpovědi na penzi nových přistěhovalců má znít jedna z vět správně takto: „Ale olim chadašim nedostávají dávky z různých fondů.“ *red*

Z DOPISŮ REDAKCI

Vážená redakce,

*omlouvám se za obtěžování dopisem, ale nedá mi to, abych se Vám do redakce *Rch* nezmínila o jedné zajímavé a milé návštěvě.*

Minulý týden jsme v Plzni oslavovali Dny svobody a to byl jistě jeden z důvodů, proč do Plzně, ale také k nám do vsi, zavítala skupina 30 židovských návštěvníků. Jednalo se o potomky rodin Tanzerů a Ledererů. Jednak byla čtena jména jejich příbuzných, obětí holokaustu, při vzpo-

mínkovém dnu Jom ha-šoa, ale všichni přijeli také proto, aby navštívili štěnovický židovský hřbitov, kde jsou pohřbeni jejich dávní příbuzní, kteří žili ve Štěnovicích. Návštěvu zorganizovala plzeňská rodina Tanzerů. Dovolují si napsat, že jsou našimi, tedy štěnovickými, židovskými přáteli, byt' Ledererové vážili cestu až z Kanady a USA a Tanzerové z Velké Británie, Nového Zélandu a Rakouska. Jejich nadšení, zvědavé otázky ohledně historie štěnovické židovské komunity nebraly konce.

Navštívili jsme náš hřbitůvek, kde jsou hroby Tanzerů i Ledererů, zastavili jsme se i u domů, kde bydleli, ke spatření je ještě i židovská škola a místo, kde stávala až do roku 1972 synagoga. Jejich radost z toho, že ještě existují hmatatelné důkazy o životě předků, byla i mou radostí. Vždyť židovská historie ve Štěnovicích je zaznamenána od 90. let 17. století, ale zcela určitě k nám přišli Židé z Plzně již po roce 1504, kdy byli z města vypovězeni.

Vzdálení neznámí se stali za dvě hodiny prohlídky hřbitova a židovské čtvrti blízkými přáteli, kteří slíbili, že jistě opět přijedou.

*PhDr. Alena Vlčková,
kronikářka obce Štěnovice*

Vážená redakce věstníku Roš chodeš, chtěl bych vás upozornit, že v úterý 23. srpna 2016 bude v 15.30 vzpomínkové setkání na jáhrcaji a odhalení náhrobku paní Evě Černé na Novém židovském hřbitově.

Tato noblesní duše byla známá svou skromností a přitom štedrostí, zbožností a přitom střizlivostí, moudrostí a trpělivostí. Milovala svoji rodinu a pomáhala jí, jak mohla. Věnovala se lidem bez rozdílu, ať to byli i pohrdaní cikáni či Vietnamci. Vášnivě milovala hudbu, zejména klasickou, chodila na koncerty a sama hrála na různé nástroje. Ovládala několik jazyků. Byla vyhlášená cukrářka a kuchařka a ráda hostila.

O svoji ochrnutou maminku, se kterou přežila holokaust v úkrytu v horách na Slovensku, se obětavě léta starala, a odmítala by ji odložit do nějakého ústavu. Měla ji ustavičně u sebe doma, pečovala o ni až do jejího konce. Sama se snažila být co nejvíc nezávislá na druhých až do konce svého života. Ještě ve věku 92 let si troufla cestovat i se svým choditkem do Izraele za synem na svatbu a těšila se, že si mohla zatančit. Dokonce měla pak odvahu zaplavat si s vnučkami v jezeře. Žila plným bohatým životem, žila pro druhé, milovaná svými přáteli i svou rodinou. Byla nám příkladem a povzbuzením. Velmi ji postrádáme.

Přijďte jí říct svoje sbohem a modlitbu k jejímu hrobu. Děkuji vám,

Jan Černý, syn

ŽNO BRATISLAVA

V **júli** srdečne blahoželáme našim členom: pán Juraj Alner – 79 rokov; pán Alexander Bachnár – 97 rokov; pani Ing. Erika Brániková – 85 rokov; pán Ernest Brodek – 86 rokov; pani Marianna Deáková – 72 rokov; pani Ing. Agnesa Grossová – 70 rokov; pán Ondrej Herec – 72 rokov; pani Eva MUDr. Hulényiová – 78 rokov; pani Zita Kurzová – 72 rokov; pani PhDr. Emma Panovová-Weiser – 91 rokov; pán PaedDr. Ivan Pasternak – 72 rokov; pani PhDr. Anita Podhorná – 80 rokov; pani Mira Radová – 87 rokov; pani Marianna Rybecká – 81 rokov; pán Juraj Steiner – 70 rokov; pani Ing. Katarína Traubnerová – 70 rokov; pán RNDr. Eduard Ujházy – 70 rokov; pani Agneša Urbanová – 81 rokov, a pani Anna Weissová – 92 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO BRNO

V **červenci** oslavujú své narodeniny: pani Nicole Engelsmannová, nar. 31.7. – 45 let; pani Lýdia Ferová, nar. 8.7. – 78 let; pan David Fiša, nar. 7.7. – 28 let; pani Dita Hanáková, nar. 3.7. – 44 let; pan Leo Horáček, nar. 23.7. – 67 let; pan Petr Kavan, nar. 15.7. – 66 let; pani Renata Laxová, nar. 15.7. – 85 let; pani Gusti Veselá, nar. 27.7. – 87 let, a pani Věra Vozáková, nar. 30.7. – 72 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO DĚČÍN

V **červenci** oslavujú narodeniny: pan Libor Běleš, nar. 9.7. – 43 let; pan Petr Chvátal, nar. 15.7. – 43 let; pan Daniel Jančovič, nar. 30.7. – 34 let; pan PhDr. Michael Neuwirth, nar. 7.7. – 58 let; pani Irena Kubešová, nar. 30.7. – 48 let, a pan Alexander Shonert, nar. 31.7. – 31 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO KARLOVY VARY

V **červenci** oslaví narodeniny náš člen pan Tomáš Sommer, nar. 23.7. – 70 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽNO KOŠICE

V mesiaci **júl** budú oslavovať: pán Ing. Ernest Ackermann – 61 rokov; pani Agnesa Friedová – 64 rokov; pani Illona Gregorová – 87 rokov; pán Peter Háber – 68 rokov; pán Šimon Chajmovič – 94 rokov; pani PhDr. Nadežda Lambertová – 72 rokov; pani Mgr. Eva Novotná – 68 rokov; pani MUDr. Marta Rubovičová – 65 rokov, a pán PhDr. Pavol Šalamon –

65 rokov. Všetkým prajeme veľa zdravia a spokojnosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OLOMOUC

V **červenci** oslaví narodeniny: pan Mg.A., Ph.D. Daniel Hrbek, nar. 29.7. – 45 let; pan Petr Beck, nar. 22.7. – 89 let; pani Eva Vostrá, nar. 13.7. – 28 let; slečna Andrea Dorazilová, nar. 26.7. – 23 let; slečna Barbora Dorazilová, nar. 21.7. – 19 let, a slečna Linda Dorazilová, nar. 27.7. – 14 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO OSTRAVA

V **červenci** oslaví narodeniny: pani PhDr. Zuzana Čaplová, nar. 5.7. – 67 let; pani Jindřiška Danelová, nar. 6.7. – 84 let; pani Zuzana Lyčková, nar. 20.7. – 68 let; pani Evženie Madlová, nar. 28.7. – 67 let, a pani Inge Rusňáková, nar. 2.7. – 84 let.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PLZEŇ

V **červenci** oslaví narodeniny tito naši členové: pan Ladislav Václavík, nar. 4.7. – 63 let; pan Karel Steiner, nar. 6.7. – 63 let, a pani Mgr. Klára Tydlitátová, nar. 30.7. – 31 let. Všem našim jubilantům přejeme hodně zdraví a spokojenosti.

Ad mea veesrim šana!

ŽO PRAHA

V **červenci** oslavujú narodeniny: pani Rela Balejová, nar. 15.7. – 87 let; pan Mikuláš Bröder, nar. 26.7. – 88 let; pani Lidmila Bublová, nar. 23.7. – 89 let; pani Jana Fikart, nar. 28.7. – 89 let; pan Josef Fleischer, nar. 13.7. – 82 let; pani Eva Hermannová, nar. 22.7. – 87 let; pani Ilona Homolková, nar. 23.7. – 82 let; pani Edith Krausová, nar. 12.7. – 87 let; pani Zdena Langerová, nar. 14.7. – 87 let; pani Zuzana Ledererová, nar. 29.7. – 92 let; pani Hana Nermut, nar. 12.7. – 91 let; pani Marta Neužilová,

nar. 29.7. – 84 let; pani Tamara Panaková, nar. 7.7. – 75 let; pani Edita Patrovská, nar. 26.7. – 90 let; pani Annel Pavlásková, nar. 27.7. – 82 let; pani Irena Racková, nar. 23.7. – 91 let; pani Livie Roubíčková, nar. 27.7. – 97 let; pani Kamila Siegllová, nar. 22.7. – 91 let; pani Valerie Slezáková, nar. 1.7. – 93 let; pan Bedřich Steiner, nar. 19.7. – 85 let; pani Gusta Šnáblová, nar. 3.7. – 97 let; pani Věra Tomanová, nar. 5.7. – 85 let; pani Hana Tomková, nar. 28.7. – 84 let; pani Janina Vrbová, nar. 20.7. – 91 let, a pani Zdenka Freundová, nar. 23.7. – 85 let. Všem oslavencům přejeme pevně zdraví.

Ad mea veesrim šana!

Úmrtí

Dne 6. 6. 2016 zemřel pan Tomáš Kosta ve věku 91 let. Se zesnulým jsme se rozloučili 8. června v obřadní síni NŽH v Praze.

Dne 20. 6. 2016 zemřela pani Erika Hartmannová ve věku 97 let. Se zesnulou jsme se rozloučili 23. 6. v obřadní síni NŽH v Praze.

Zichronam livracha!

Oprava:

V červnovém čísle jsme chybně uvedli několik výročí. Správně mělo být: pani Eva Formánková, nar. 24.6. – 80 let; pani Erika Hartmannová, nar. 12.6. – 97 let; pani Hana Hnátová, nar. 20.6. – 92 let, a pani Zuzana Justman, nar. 20.6. – 85 let. Všem dámám se velmi omlouváme.

ŽNK RIMAVSKÁ SOBOTA

V mesiaci **júl** budú mať sviatok narodenín: pani Eva Ruffiniová, nar. 28.7. – 86 rokov, a pán Ing. Zoltán Wirtschafter nar. 4.7. – 62 rokov.

Ad mea veesrim šana!

ŽO TEPLICE

V **červenci** oslaví své narodeniny tyto naše členky: pani Lotte Kozová, nar. 19.7. – 91 let; pani Hana Kredlová, nar. 15.7. – 59 let; pani Sylvia Lebovičová, nar. 26.7. – 70 let; pan František Lederer, nar. 11.7. – 86 let; pani Eva Skočdopolová, nar. 29.7. – 84 let; pan Robert Appel, nar. 7.7. – 52 let; pan Roman Faerman, nar. 1.7. – 58 let, a pan Miroslav Stančík, nar. 3.7. – 66 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO ÚSTÍ NAD LABEM

V měsíci **červenci** oslaví své narodeniny pani Lydie Schöpfová. Celá obec přeje naší člence hodně zdraví a osobní pohody.

Ad mea veesrim šana!

VLNA TERORU V IZRAELI

Vlna teroristických útoků, jež začala loni v září a má na svědomí již 38 mrtvých Izraelců, stále pokračuje. Dne 8. června došlo v restauraci v telavivském nákupním centru Sarona k útoku, při němž dva palestínští teroristé z Hebronu zranili 17 osob a 4 lidi zastřelili: profesora sociologie, odborníka na palestínsko-izraelský konflikt a otce tří dětí Michaela Feigeho, matku čtyř dětí Ilanu Naveovou, čerstvě zasnoubenou Milu Mišajevovou a bývalého vojáka elitního izraelského komanda Ida Ben Ariho.

BRITŠTÍ ŽIDÉ A BREXIT

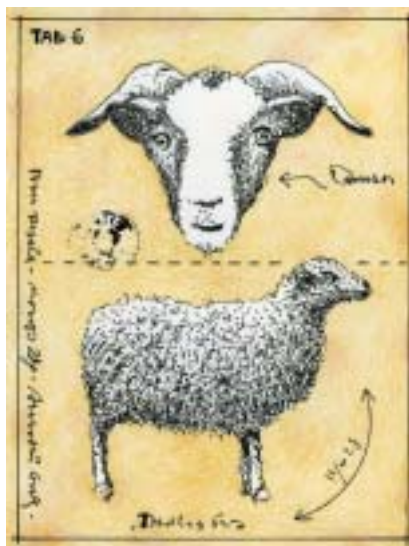
V době uzávěrky tohoto čísla vrcholila nervozita před referendem ve Velké Británii o setrvání či opuštění EU. K příznivcům zachování členství rozhodně patřili britští Židé – v průzkumu veřejného mínění vedeného listem *Jewish Chronicle* odpovědělo 49 procent, že chtějí zůstat v EU, zatímco proti se vyjádřilo 34 procent (se 17 procenty nerozhodnutými).

Židé mají pro to, aby Británie zůstala v EU, ještě jiné než ekonomické a politické důvody: zaprvé je to otázka, jak by Británie, v níž by zřejmě převážil nacionalistický tón, řešila vztahy k menšinám a jejich požadavkům. Zadruhé – co by se stalo s tisíci francouzskými Židy, kteří v obavách z antisemitismu ve Francii volí často za nové bydliště Londýn? Co se týče vztahů k Izraeli, je situace složitější. Zaznívají sice argumenty, že EU se k Izraeli chová nepřátelsky, a tudíž po odchodu by se situace mohla zlepšit, na druhé straně však stojí silné ekonomické vztahy k židovskému státu.

NOVÝ PREZIDENT PERU

Velmi těsným rozdílem vyhrál začátkem června ve druhém kole prezidentských voleb v jihoamerickém Peru bankéř a bývalý předseda vlády Pedro Pablo Kuczynski. Sedmasedmdesátiletý Kuczynski se narodil v Limě jako syn francouzské učitelky a židovského uprchlíka před nacisty. Téměř třicet let žil v USA, studoval mimo jiné na Princetonské univerzitě a pracoval jako ekonom ve Světové bance a Mezinárodním měnovém fondu. Jeho otec Maxime Hans Kuczynski pocházel z Poznaně, byl bakteriolog a za první světové války sloužil v německé armádě na Balkáně. Stal se renomovaným patologem a průkopníkem léčby tropických nemocí. Roku 1933 uprchl z Německa, o tři roky později dostal pozvání do Peru od prezidenta Benavidesa, aby

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Kresba Jiří Stach.

v peruánském vnitrozemí vytvořil systém veřejné zdravotní péče. Vedl leprosiarum v Iquitos a později byl profesorem tropického lékařství v Limě.

TURECKO – IZRAEL

Po vážných rozepřích, které mělo Turecko v minulosti s Egyptem, Izraelem, Sýrií a Ruskem, vyzval nový turecký premiér Binali Yıldırım své sousedy v regionu ke smíření. „Izrael, Sýrie, Rusko a Egypt... nemůžeme si dovolit mít za nepřátele tyto země, které se nacházejí na pobřeží Černého a Středozemního moře,“ prohlásil Yıldırım. Vztahy Turecka a Izraele zůstaly na bodu mrazu od roku 2010 po potyčce mezi IDF a tureckými aktivisty na lodi Mavi Marmara, která se snažila o proražení blokády Gazy a při níž zahynulo 10 tureckých aktivistů.

ITÁLIE: ZÁKON O POPÍRÁNÍ ŠOA

Italský parlament schválil zákon o popírání šoa. Nová legislativa se stane součástí existujícího zákona, který trestal propagandu a podněcování nenávisti založené

na rasismu, etnické příslušnosti či náboženském vyznání. Nově budou moci být stíháni také ti, kdo popírají existenci genocidy či zločinů proti lidskosti, jak je definuje Mezinárodní soudní dvůr. Lidé, kteří šíří lživou propagandu popírající šoa a jiné genocidy, budou nyní v Itálii čelit trestu dvou až šesti let odnětí svobody.

BERLÍN: ZAVŘENÍ KONTA BDS

Německá banka Commerzbank uzavřela konto náležící protiizraelskému hnutí BDS, respektive webové stránce Der Semit, která vystupuje proti Izraeli a BDS podporuje. Podle německého bankovního zákona mohou finanční instituce ukončit konta, aniž by udávaly důvod, předtím však majitele účtu varují, takže si finance může převést jinde. V Německu ovšem zůstává řada dalších kont u jiných bank, jež vlastní protiizraelské skupiny.

JÁKOBOVO STÁDO

Kanadští chovatelé ovcí Gil a Jenna Lewinští tvrdí, že jejich ovce jsou stejného druhu jako ty, které pásal praotec Jákob, a jsou přesně popsány v První knize Mojžíšově. Jedná se o „ovce skvrnité“, „strakaté a pruhované“, s „pásky na nohou“, se dvěma až šesti růžky, které ve Svaté zemi už vyhynuly. Podle Lewinských, kteří žijí nedaleko Vancouveru, se toto vzácné plemeno dostalo s Jákobem přes zemi Kanaán do Egypta, pak s židovským exodem do severní Afriky, poté do Španělska, Anglie a odtud do Severní Ameriky. Koncem srpna budou ovce (celkem 113 kusů, včetně jeňhat) dopraveny do Izraele – jejich cestu sponzoruje izraelská letecká společnost El Al. ([am, jk, ztis.cz](http://am.jk.ztis.cz))

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz. Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, telefon/fax 226 235 217, e-mail: roschodes@sefer.cz. Redakce: Alice Marxová (šéfredaktorka), Jiří Daniček. Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Česká pošta a. s. Objednávky na bezplatné infolince České pošty 800 300 302 nebo 954 302 007(16), písemně na adrese: Česká pošta, s. p. oddělení periodického tisku Olšanská 38/9, 225 99 Praha 3, e-mail: postabo.prstc@cpost.cz. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 1. 7. 2016.

Cena 20 Kč (0,90 €)